

ՆԱԽԱԳԻԾ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ
ՈՒՂՂԱՓԱՌ ՍՈՒՐԲ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ**

ՆԱԽԱՇԱԻՂ

Հայաստանեայց Առաքելական Ուղղափառ Սուրբ Եկեղեցին ամբողջութիւնն է այն քրիստոնէայ հաւատացեալներուն, որոնք հաւատարիմ են անոր սրբազան աւանդութեան, որոնք կ'ընդունին անոր դաւանական ուսմունքը, խորհրդական ծէսերը եւ կենցաղական կանոնները, եւ կենթարկուին անոր օրինական իշխանութեան:

ՅՕԴՈՒԱԾ 1 - Իր անունն է **ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ՈՒՂՂԱՓԱՌ ԵԿԵՂԵՑԻ**, իսկ օտար լեզուներով՝ ուսներէն՝ **Արմայանկայա Ապոստոլիկայա Բրաւոսյաւճէ Տերկըվ, Ֆրանսերէն՝ ԷկլիզԱպոստոլիկ Օրթոտոքս Արմէնիէն, անգլերէն՝ Արմինիքն Ապոստոլիկ Օրթոտոքս Չըրչ**: Իսկ համառօտ անունն է՝ **ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԵԿԵՂԵՑԻ**:

ՅՕԴՈՒԱԾ 2 - Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ դաւանութիւնը եւ վարդապետութիւնը հիմնուած են Սուրբ Գրոց, Սուրբ Աւանդութեան, Տիեզերական առաջին երեք ժողովներուն եւ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ ժողովներուն, ինչպէս եւ եկեղեցական ուղղափառ հայրերուն ուսուցումներուն վրայ: Իր Սրբազան Աւանդութեան մաս կը կազմէ իր կանոնադիրքը, որուն տրամադրութիւններէն անոնք որ պատկան իշխանութեան կողմէ ի զօրու կը դատուին, իրաւական ոյժ ունին եկեղեցւոյ պաշտօնէից եւ ժողովրդեան համար:

ՅՕԴՈՒԱԾ 3 - Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցին պատմականօրէն եղած է եւ է նկարագրով ազգային՝ առանց մերժելու ընդունիլ ծագումով ոչ-հայ հաւատացեալներ:

ՅՕԴՈՒԱԾ 4 - Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ պաշտօնական լեզուն հայերէնն է:

ՅՕԴՈՒԱԾ 5 - Հայաստանեայց Եկեղեցին Արեւելեան Ուղղափառ եւ ինքնիշխան հին եկեղեցիներէն մին է՝ Քրիստոսի աշակերտներէն Ս. Թադէոսի եւ Ս. Բարթողիմէոսի առաքելական հաստատութեամբ, որու մէջ Քրիստոսի Մի, Ընդհանրական, Առաքելական եւ Սուրբ Եկեղեցին ճշմարտապէս կը յայտնուի: Ան պաշտօնապէս հաստատուած եւ կազմակերպուած է Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորչի առաքելութեամբ եւ վաստակով Հայաստանի մէջ, եւ անոր առաքելաշաւիղ Մայր Աթոռը հիմնադրուած է քաղաքամայր Վաղարշապատի մէջ ի Սուրբ Էջմիածին:

ՅՕԴՈՒԱԾ 6 - Ներկայիս, Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ կազմական միութիւնը ունի հետեւեալ կարգը.-

Ընդհանրական Կաթողիկոսութիւն Ամենայն Հայոց.
Կաթողիկոսութիւն Մեծի Տանն Կիլիկիոյ.
Պատրիարքութիւն Հայոց Երուսաղէմի.
Պատրիարքութիւն Հայոց Կոստանդնուպոլսոյ.
Առաջնորդութիւններ թեմերու.
Հովուութիւններ համայնքներու:
Վանքեր

ՅՕԴՈՒԱԾ 7 - Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ հոգեւոր իշխանութիւնը ունի նուիրապետական կարգ ըստ հետեւեալին.

Ամենայն Հայոց Մայրապոյն Պատրիարք եւ Կաթողիկոս՝ Գլուխ Եկեղեցւոյ.
Պատրիարք՝ Երուսաղէմի եւ Կ.Պոլսոյ.
Եպիսկոպոս կամ արքեպիսկոպոս.
Քահանայ՝ կուսակրօն կամ ամուսնացեալ.
Սարկաւազ

ՅՕԴՈՒԱԾ 8 - Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ տեղական իշխանութեան մարմիններն են.

- ա) Թեմը՝ Թեմակալ Առաջնորդի գլխաւորութեամբ.
- բ) Փոխանորդութիւնը՝ Առաջնորդական Փոխանորդի գլխաւորութեամբ.
- գ) Մուխը՝ ծխական քահանայի գլխաւորութեամբ.

ՅՕԴՈՒԱԾ 9 - Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ հոգեւոր եւ վարչական իշխանութիւնը կը կայանայ հետեւեալ մարմիններուն մէջ.

Ազգային-Եկեղեցական Համադումարը՝ որ Գերագոյն օրէնսդիր մարմինն է ընդ նախագահութեան Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի.

Ազգային Թեմական Ներկայացուցչական Ժողով՝ ընդ նախագահութեան Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի.

Եպիսկոպոսական Համաժողով՝ ընդ նախագահութեան Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի.

Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդ՝ որ Բարձրագոյն գործադիր իշխանութիւնն է ընդ նախագահութեան Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի.

Թեմական Պատգամաւորական Ժողով՝ որ թեմի մը բարձրագոյն օրէնսդիր մարմինն է՝ ընդ նախագահութեան Թեմակալ Առաջնորդի.

Թեմական Խորհուրդ՝ որ թեմի մը բարձրագոյն գործադիր իշխանութիւնն է՝ ընդ նախագահութեան Թեմակալ Առաջնորդի.

Միական ժողով՝ որ համայնքի մը կամ ծուխի մը անդամական ընդհանուր ժողովն է՝ ընդ նախագահութեան հոգեւոր հովուին.

Միական Խորհուրդ՝ որ համայնքի մը կամ ծուխի մը վարչական մարմինն է՝ ընդ նախագահութեան հոգեւոր հովուին.

- ՅՕԴՈՒԱԾ 10** - Թեմը կամ եպիսկոպոսական Աթոռը հայ եկեղեցական համայնքներու կազմակերպուած միաւորն է, որու գլուխը կը գտնուի եպիսկոպոս մը որպէս հոգեւոր առաջնորդ:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 11** - Հայաստանեայց Առաքելական Թեմերը ունին իրենց ներքին կանոնադրութիւնները, համաձայն այս Սահմանադրութեան նախատեսութիւններուն եւ տեղական պետական օրէնքներուն:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 12** - Թեմական կանոնադրութիւնները կը վաւերացուին Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին կողմէ:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 13** - Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ Սահմանադրութեան եւ հիմնական կանոններուն հակասող ոեւէ տրամադրութիւն պէտք չէ տեղ գրաւէ Թեմական անոնադրութիւններու մէջ:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 14** - Հայաստանեայց Եկեղեցին կը կառավարուի Սուրբ Գրոց եւ Աւանդութեան, Քրիստոսի Ընդհանրական Եկեղեցւոյ ժողովներու եւ Հայրապետներու հաստատած կանոններով, եւ որդեգրած է ժողովրդավարական սկզբունքներ եւ ժողովական դրութիւն:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 15** - Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցին իրաւական անձ է որպէս կազմակերպական, վարչական, տնտեսական միասնական ամբողջութիւն, որու ընդհանրական եւ բարձրագոյն վերատեսուչը Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն է: Այս հիման վրայ ան Հայաստանի Հանրապետութեան մօտ արձանագրուած է: Իսկ Հայաստանէն դուրս նոյն սկզբունքով իւրաքանչիւր Նուիրապետական Աթոռ կամ Թեմ կ'արձանագրուի տեղական պետական իշխանութեան մօտ:

ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ա. - ԸՆԴՀԱՆՐԱԿԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԻՒՆ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

ՅՕԴՈՒԱԾ 1 - Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ ամբողջութեան գլուխը, եպիսկոպոսապետն եւ բարձրագոյն իշխանաւորն է՝ Մայրագոյն Պատրիարք եւ Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց:

ՅՕԴՈՒԱԾ 2 - Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութիւնը հաստատուած է ի Ս. Էջմիածին ուր Մայր Աթոռն է Հայոց Ընդհանրական Հայրապետութեան եւ գլխաւոր կեդրոնը Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ նուիրապետութեան:

ՅՕԴՈՒԱԾ 3 - Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի թեմերն են.

ա) Հայաստանի մէջ՝

- 1) Արարատեան Հայրապետական թեմ.
- 2) Շիրակի թեմ.
- 3) Գուգարաց թեմ.
- 4) Սիւնեաց թեմ.
- 5) Արցախի թեմ.

բ) Անկախ Պետութիւններու Հասարակապետութեան մէջ՝

- 6) Վրաստանի թեմ.
- 7) Ատրպէյճանի թեմ.
- 8) Նոր-Նախիջեւանի եւ Ռուսաստանի թեմ.
- 9) Ուզպեկիստանի շրջան.
- 10) Թուրքմենիստանի շրջան.
- 11) Մոլտովայի շրջան.
- 12) Էսթոնիայի շրջան.
- 13) Լատվիայի շրջան.
- 14) Լիթուանիոյ շրջան.

գ) Բացի վերոյիշեալ Պետութիւններէն՝ արտասահմանի հետեւեալ երկիրներուն մէջ՝

- 15) Պատրիարքութիւն Հայոց Երուսաղէմի (Իսրայէլ, Պաղեստին եւ Յորդանան).
- 16) Պատրիարքութիւն Հայոց Թուրքիոյ.
- 17) Ատրպատականի թեմ, Թավրիզ (Իրան).
- 18) Թեհրանի թեմ, Թեհրան (Իրան).
- 19) Սպահանի թեմ, Նոր Ջուղա (Իրան).
- 20) Եգիպտոսի թեմ (Եթովպիան ու Սուտանը ներառեալ).
- 21) Փարիզի թեմ (Ֆրանսա).
- 22) Լիոնի շրջան (Ֆրանսա).

- 23) Մարտիրոս չրջան (Ֆրանսա) .
- 24) Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց Արեւելեան Թեմ .
- 25) Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց Արեւմտեան Թեմ .
- 26) Արժանթինի Թեմ .
- 27) Պրագիլիոյ Թեմ .
- 28) Ուրուկուայի Թեմ .
- 29) Գանատայի Թեմ .
- 30) Իրաքի Թեմ .
- 31) Անգլիոյ Թեմ .
- 32) Ռումանիոյ Թեմ .
- 33) Պուլկարիոյ Թեմ .
- 34) Յունաստանի Թեմ .
- 35) Գերմանիոյ Թեմ .
- 36) Աւստրիոյ Թեմ եւ Կեղերոնական Եւրոպայի Հայրապետական Պատուիրակութիւն .
- 37) Զուիցերիոյ Թեմ .
- 38) Իտալիոյ Հովուութիւն .
- 39) Հնդկաստանի Հովուութիւն .
- 40) Հոլանտայի Հովուութիւն .
- 41) Պերճիքայի Հովուութիւն .
- 42) Վենեզուելայի Հովուութիւն .

ՅՕԴՈՒԱԾ 4 - Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը իբրեւ նախագահ Եպիսկոպոսաց Համաժողովին՝ վերին հսկողն է Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ հաստատեալ կանոններուն եւ սոյն կանոնադրութեան դործադրութեան՝ պատկան մարմիններու եւ պաշտօնեաներու կողմէ:

ՅՕԴՈՒԱԾ 5 - Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի իրաւունքներն են.-

- ա) Լիակատար իշխանութիւն Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ վարչութեան վրայ .
- բ) Զեռնադրութիւն եւ օժուժ եպիսկոպոսներու՝ ըստ կանոնի եւ արքութեան տիտղոսի սուչութիւն .
- գ) Օրհնութիւն Սրբալոյս Միւռոնի .
- դ) Հաստատում իր իրաւասութեան թեմերու տեղական կանոնադրութիւններու .
- ե) Հաստատում եւ հրապարակում Եպիսկոպոսաց Համաժողովի, Ազգային Թեմական Ներկայացուցչական Ժողովի եւ Ազգային-Եկեղեցական Համագումարի որոշումներուն .
- զ) Հրատարակութիւն կոնդակներու՝ ընդհանուր Հայաստանեայց Եկեղեցիի բարեկարգ պահպանութեան եւ բարգաւաճման , ինչպէս նաեւ պատմական ղէպքերու եւ ղէմքերու կարեւոր հանգրուաններուն յիշատակութեան եւ հանդիսաւորման համար:
- է) Ծիսական, դաւանական, վարդապետական, կարգապահական եւ այլ կանոնական վճիռներու հաստատում .

- ը) Նշանակում Ս. էջմիածնի Մայր Տաճարի լուսարարապետի, Մայր Աթոռի ղիւանապետի, Հոգեւոր Ճեմարանի վերատեսչի, Տնտեսական Վարիչի, Մայր Տաճարի եւ Այեք Մանուկեան Թանգարաններու տնօրէններու եւ «էջմիածին» Ամսագրի խմբագրի, Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդին հետ խորհրդակցաբար: Յիշեալ պաշտօնեաները իրենց պաշտօններէն ազատ կը կացուցուին Կաթողիկոսի կողմէ՝ դարձեալ Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի հետ խորհրդակցաբար:
- թ) Եպիսկոպոսաց Համաժողովի գումարում եւ նախագահում.
- ժ) Ազգային-Եկեղեցական Համագումարի գումարում եւ այդ ժողովինախագահում.
- ժա) Ազգային Թեմական Ներկայացուցչական Ժողովի գումարում եւ նախագահում.
- ժբ) Աթոռներու եւ թեմերու սահմաններու որոշում եւ փոփոխութիւն.
- ժգ) Պարզեւատում արժանաւոր հոգեւորականներու եւ եկեղեցաչէն աշխարհականներու.
- ժդ) Յորդոր, սաստ եւ պատժի տնօրինում օրինազանց հոգեւորականներու.
- ժե) Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ ազգային-եկեղեցական կեանքի վերին հսկողութիւն եւ տնօրինում եւ Հայ Եկեղեցւոյ ուղղափառութեան, սուրբ կանոններու եւ աւանդութեանց պահպանում.
- ժզ) Թեմակալ Առաջնորդներու ընտրութեան վաւերացում:
- Առաջնորդի մը դէմ ծանրակշիռ մեղադրանքներու պարագային՝ հարցը Եպիսկոպոսաց Համաժողովի քննարկման ներկայացնել եւ Համաժողովի վճիռը գործադրել:
- ժէ) Հովուապետական այցելութիւններ հօտին.
- ժը) Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի որոշումներու եւ վճիռներու հաստատում.
- ժթ) Առաջնորդի դէմ եղած վարչական բողոքներու քննարկում Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի հետ եւ վճռահատում.
- ի) Առանձնաշնորհումներու եւ բացառութիւններու կատարում՝ չխախտելով Հայ Եկեղեցւոյ ոգին եւ կանոնական կարգերը.
- իա) Սուրբ պսակի լուծում եւ այլ կանոնական, ծիսական եւ բարոյական վճիռներու արձակում.

- իբ) Անխախտ եւ հաստատուն պահպանում Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ դաւանութեան, կանոններու, ծէսերու եւ ականդութիւններու.
- իգ) Ազգային-եկեղեցական Համագումարի որոշումներու հռչակում, եւ Ազգային Թեմական Ներկայացուցչական Ժողովի եւ Եպիսկոպոսաց Համաժողովի որոշումներու հաստատում.
- իդ) Միջազգային ժողովներու եւ ասեաններու, պետութիւններու ղեկավարներու եւ կրօնական-եկեղեցական պետերու ղիմումներու կատարում.
- իե) Վերահսկողութեան հաստատում համազգային, եկեղեցական, վանական կալուածներու, կտակներու, դրամագլուխներու եւ այլ նուիրատուութիւններու վրայ, եւ ըստ հարկին պարտ ու պատշաճի տնօրինում՝ համաձայն միջազգային եւ պետական օրէնքներու.
- իզ) Համազգային բնոյթ եւ արժէք ներկայացնող հաստատութիւններու եւ կառուցումներու հիմնարկում.
- իէ) Համաձայն ազգային-եկեղեցական շահերու եւ ականդներու եւ Ազգային-եկեղեցական Համագումարի որոշումներու՝ տնտեսական-ֆինանսական միջոցներու վերաբաշխում.

- ՅՕԴՈՒԱԾ 6 - Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը կրնայ նշանակել իր Կաթողիկոսական Փոխանորդը՝ ճշգրտով անոր իրաւասութեան եւ գործունէութեան սահմանն ու ժամանակաշրջանը: Ան նաեւ կրնայ զայն դադրեցնել:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 7 - Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի իրաւունքն է նոր թեմեր ստեղծել: Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը նկատի կ'առնէ եւ կը հաստատէ տեղական մարմիններու կողմէ ներկայացուած խնդրանքները, ընդարձակեալ թեմերը երկուքի բաժնելու, կամ տկարացած թեմերը լուծելու կամ երկու թեմեր իրար միացնելու եւ ի պահանջել հարկին առաջնորդի մը իրաւասութիւնը տարածելու մէկէ աւելի թեմերու վրայ:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 8 - Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը կը նշանակէ առժամեայ Առաջնորդ մը անկազմակերպ թեմի մը համար՝ մինչեւ Թեմական Պատգամաւորական Ժողովի կազմակերպումը:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 9 - Աշխարհագրական այն շրջանին մէջ ուր կան մէկէ աւելի համայնքներ եւ կարելի չէ թեմ մը կազմակերպել՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը կը նշանակէ Հայրապետական Պատուիրակ մը որուն կ'ենթարկուին ի հոգեւորա: Իր ուժիկը կը հոգացուի Մայր Աթոռէն, իսկ այլ ծախսերը տեղւոյն համայնքներէն:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 10 - Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը պաշտօնական յարաբերութիւն կը մշակէ քրիստոնէական եկեղեցիներուն եւ կեդրոններուն հետ՝ անձամբ կամ ներկայացուցիչներու միջոցաւ:

ՅՕԴՈՒԱԾ 11 - Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը կը ներկայացնէ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ վերին իշխանութիւնը՝ պետական եւ միջազգային կազմակերպութիւններու առաջ՝ անձամբ կամ իր ներկայացուցիչին կամ ներկայացուցիչներուն միջոցաւ:

ՅՕԴՈՒԱԾ 12 - Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ի հարկին մասնաւոր առաքելութեամբ Հայրապետական պատուիրակներ եւ կամ նուիրակներ կ'ուղարկէ Մայր Աթոռոյ իրաւասութեան ներքեւ գտնուող Աթոռներու, թեմերու եւ այլ շրջաններու համայնքներուն:

ՅՕԴՈՒԱԾ 13 - Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ընտրութիւնը կը կատարուի հետեւեալ կերպով.

- ա) Ժողովականներ կը հաւաքուին Սուրբ Էջմիածնի Մայր Տաճարին մէջ եւ ընտրութիւնը կը կատարուի գոնփակ եւ գաղտնի քուէարկութեամբ՝ միայն պատգամաւորներու ներկայութեամբ, եւ նախագահութեամբ Կաթողիկոսական Տեղակալի:
- բ) Ժողովը օրինաւոր կ'ըլլայ՝ երբ բոլոր արձանագրեալ պատգամաւորներու թիւին երկու-երրորդը ներկայ է:
- գ) Ընտրութենէն առաջ՝ Կաթողիկոսական Տեղակալը Ազգային-Եկեղեցական Համագումարին կը ներկայացնէ Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ եպիսկոպոսներուն ամբողջական ցանկը: Այս ցանկին վրայէն Ժողովը ընտրութիւն կը կատարէ եւ երեք առաւելագոյն քուէ ստացողները կը կազմեն կաթողիկոսական թեկնածուներու եռանուն ցանկը: Պատգամաւորները քուէաթուղթին վրայ պիտի գրեն երեք անուն:
- դ) Կաթողիկոսական թեկնածուն պէտք է ըլլայ առնուազն 50 տարեկան, ունենայ եկեղեցագիտական եւ հայագիտական բարձր կրթութիւն, անբասիր կենցաղ եւ վարչագիտութիւն:
- ե) Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ եպիսկոպոսներուն ամբողջական ցանկը պէտք է նախապէս ղրկուած ըլլայ բոլոր եպիսկոպոսներուն եւ թեմական իշխանութեանց:
- զ) Եռանուն ցանկի վրայէն կը կատարուի քուէարկութիւն: Մեծամասնութեան քուէները ստացողը կը յայտարարուի Ամենայն Հայոց կաթողիկոս: Սակայն եթէ մեծամասնութիւն չգոյանայ, երկրորդ քուէարկութիւն կը կատարուի երկու առաւելագոյն քուէ ստացողներուն վրայ, եւ ներկայ պատգամաւորներու մեծամասնութեան ձայնով կ'ընտրուի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը:
- է) Ընտրեալ Կաթողիկոսը իր պաշտօնը կը ստանձնէ եւ կը գահակալէ կաթողիկոսական օժումէն յետոյ:

ը) Ամենայն Հայոց Ընտրեալ Կաթողիկոսը իր ընտրութենէն յետոյ իր կանոնական ուխտը կը կատարէ Մայր Տաճարին մէջ եւ ապա իր օծումը պէտք է կատարուի հանդիսաւորապէս՝ առնուազն երեք եւ առաւելագոյն տասներկու եպիսկոպոսներու ձեռամբ ըստ Կաթողիկոսական Կարգի Օծման եւ աւանդութեան Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ:

ՅՕԴՈՒԱԾ 14 - Մայր Տաճարի մէջ կատարուած օծմամբ կը նուիրագործուի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ընտրութիւնը եւ կը սկսի անոր անուան յիշատակութիւնը Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցիներու մէջ:

ՅՕԴՈՒԱԾ 15 - Ամենայն Հայոց նորընտիր Կաթողիկոսը իր օծումէն յետոյ իր անդրանիկ սրբատառ կոնդակով կը ծանուցանէ բոլոր նուիրապետական Աթոռներուն, թեմերուն եւ հաւատացեալ հայ ժողովուրդին՝ իր ընտրութեան եւ սուրբ օծման մասին:

ՅՕԴՈՒԱԾ 16 - Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի տիտղոսն է՝ ԾԱՌԱՅ ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ, ՈՂՈՐՄՈՒԹԵԱՄԲՆ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԵՒ ԿԱՄՕՔՆ ԱԶԳԻՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՊԵՏ ԵՒ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ, ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՀԱՄԱԶԳԱԿԱՆ ՆԱԽԱՄԵԾԱՐ ԱԹՈՌՈՅ ԱՅՐԱՐԱՏԵԱՆ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՍՐԲՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԷԶՄԻԱՄԵՒ:

ՅՕԴՈՒԱԾ 17 - Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի պաշտօնը ցկեանս է:

ՅՕԴՈՒԱԾ 18 - Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը եպիսկոպոս մը կրնայ ձեռնադրել թեկնածուին ընծայականը թեմական կամ վանական իշխանութիւններէն ստանալէ եւ զայն Եպիսկոպոսաց Համաժողովին հաւանութեան ենթարկելէ ետք: Ընծայեալին ձեռնադրութիւնն ու օծումը կը կատարէ առնուազն երկու եպիսկոպոսներու առընթերակայ մասնակցութեամբ ըստ Նիկիոյ Տիեզերական Ժողովի կանոնին:

Կաթողիկոսի անկարողութեան պարագային՝ սակայն իր հաւանութեամբ՝ առնուազն երեք եպիսկոպոսներ կը ձեռնադրեն եւ կ'օծեն եպիսկոպոս մը, իսկ կաթողիկոսի վախճանումէն յետոյ մինչեւ նոր կաթողիկոսի ընտրութիւն՝ Տեղակալի հաւանութեամբ:

ՅՕԴՈՒԱԾ 19 - Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը եթէ հիւանդութեան կամ այլ պատճառաւ անկարող դառնայ իր պաշտօնը վարելու, կաթողիկոսի փոխանորդը, Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդին հետ, կը նշանակէ երեք ձեռնհաս բժիշկներ՝ քննելու եւ ճշդելու կաթողիկոսի կարողական վիճակը: Եթէ Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդը մեծամասնութեան քուէով հաստատէ կաթողիկոսին անկարողութիւնը, Փոխանորդը ժողովի կը հրաւիրէ Եպիսկոպոսաց Համաժողովը ընտրելու համար Տեղակալ մը որ պիտի վարէ Ընդհանրական Հայրապետութեան պաշտօնը՝ Ամենայն Հայոց Հայրապետի հիւանդութեան շրջանին մինչեւ նոր կաթողիկոսի մը ընտրութիւնը:

Փոխանորդը՝ եթէ չէ ընտրեալ Տեղակալը, կը շարունակէ իր պաշտօնը իբրեւ Տեղակալի Փոխանորդ:

ՅՕԴՈՒԱԾ 20 - Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը երբ վախճանի, Կաթողիկոսի Փոխանորդը Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի հետ անյապաղ կը հրաւիրէ Եպիսկոպոսաց Համաժողովը եւ կ'ընտրեն Կաթողիկոսական Տեղակալը: Ընտրութեան նաեւ կը մասնակցին Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի աշխարհական անդամները քուէի իրաւունքով:

Կաթողիկոսի վախճանման ժամանակ եթէ Կաթողիկոսական Փոխանորդ չկայ՝ Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքը կամ անոր բացակայութեան Կ. Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքը կը հրաւիրէ Եպիսկոպոսաց Համաժողովը Տեղակալի ընտրութեան համար:

ՅՕԴՈՒԱԾ 21 - Նոր Կաթողիկոսին ընտրութիւնը պէտք է կատարուի նախորդ Կաթողիկոսի վախճանումի թուականէն յետոյ առաւելագոյն վեց ամսուան ընթացքին:

Կիլիկեան Աթոռը Կաթողիկոսի ընտրութեան կը մասնակցի երկու ներկայացուցիչներու քուէի իրաւունքով:

ՅՕԴՈՒԱԾ 22 - Կաթողիկոսական Տեղակալը կը վարէ Կաթողիկոսութեան ընթացիկ գործերը, կը կատարէ Կաթողիկոսական ընտրութեան համար անհրաժեշտ կարգադրութիւնները, կը հրաւիրէ Ազգային-Եկեղեցական Համագումարը, եւ կը նախագահէ անոր նիստերուն:

ՅՕԴՈՒԱԾ 23 - Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը նաեւ Առաջնորդն է Արարատեան Թեմին եւ զայն կը վարէ Փոխանորդի մը միջոցաւ:

Բ - ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԻՒՆ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻՒԿԻՈՑ

- ՅՕԴՈՒԱԾ 24** - Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը մասնաւոր աշխարհադրական շրջանի մը վրայ իշխանութիւն ունեցող Աթոռ է իր թեմերով եւ վարչական մարմիններով, եւ կը ղեկավարուի իրեն յատուկ Կանոնադրութեամբ:
- Ըստ Ամենայն Հայոց Գէորգ Ե. Կաթողիկոսի, Կիլիկիոյ Սահակ Բ. Կաթողիկոս Խաչատրեանի եւ Երուսաղէմի Պատրիարք Եղիշէ Արքեպ. Դուրեանի միջեւ կնքուած 1929-ի համաձայնագրին՝ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան գոյատեւման համար սահմանուած նոր թեմերն են Լիբանանը, Սուրիան եւ Կիպրոսը:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 25** - Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը իր անմիջական իրաւասութեան ներքեւ գտնուող Հայ եկեղեցւոյ թեմերուն գլուխը, եպիսկոպոսապետն ու վերին իշխանաւորն է: Կիլիկիոյ կաթողիկոսի ընտրութիւնը կը ճանչցուի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի կողմէ:
- Ընտրեալ Կաթողիկոսի օծումը պէտք է կատարուի առնուազն երեք՝ եւ առաւելագոյն տասներկու եպիսկոպոսներու ձեռամբ:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 26** - Կիլիկիոյ կաթողիկոսը իրաւասութիւն ունի իր շրջանի թեմերուն համար եպիսկոպոս ձեռնադրելու եւ օծելու, արքեպեան պատուի եւ կոնդակի սուշութեան, ինչպէս եւ Սրբալոյս Միւռոն օրհնելու միայն իր թեմերուն մէջ:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 27** - Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը Հոգեւոր Պետն է իր ժողովուրդին, Նախագահը Կիլիկեան Թեմերու Պատգամաւորական եւ Ազգային-Եկեղեցական Ժողովներու եւ ղեկավարը գործադիր իշխանութեան:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 28** - Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը Փոխ-Նախագահն է Հայաստանեայց Առաքելական Ուղղափառ Եկեղեցւոյ Եպիսկոպոսաց Համաժողովին եւ Ազգային-Եկեղեցական Համագումարին:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 29** - Կիլիկեան Աթոռին բոլոր եպիսկոպոսները անդամ են Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Եպիսկոպոսաց Համաժողովին:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 30** - Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Աթոռը հաստատուած է Անթիլիաս, Լիբանան, որ կեդրոնն է իր շրջանի Հայ Եկեղեցւոյ թեմերուն:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 31** - Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը ի հարկին մասնաւոր առաքելութեամբ Հայրապետական պատուիրակներ եւ նուիրակներ կ'ուղարկէ իր իրաւասութեան ներքեւ գտնուող եկեղեցական շրջաններու հայ համայնքներուն: Իսկ Մայր Աթոռի ենթակայ թեմերուն նուիրակներ կրնայ ուղարկել Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի գիտութեամբ եւ հաւանութեամբ:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 32** - Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը կ'ընտրուի իր իրաւասութեան ներքեւ գտնուող թեմերու Պատգամաւորական Ժողովին կողմէ, համաձայն նոյն

ՅՕԴՈՒԱԾ 32 - Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը կ'ընտրուի իր իրաւասութեան ներքեւ գտնուող թեմերու Պատգամաւորական Ժողովին կողմէ, համաձայն նոյն կաթողիկոսութեան ընտրական կանոններուն: Կիլիկեան Աթոռի Կաթողիկոսին պաշտօնը ցկեանս է:

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան Աթոռը Կիլիկեան Կաթողիկոսի եւ Աթոռակցի ընտրութեան կը մասնակցի երկու ներկայացուցիչներու քուէի իրաւունքով:

ՅՕԴՈՒԱԾ 33 - Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան պատկանող միաբաններ՝ եպիսկոպոս, կուսակիւրօն կամ ամուսնացեալ քահանայ՝ Մայր Աթոռի ենթակայ թեմի մը մէջ կրնան ծառայել, սակայն պայմանաւ որ եպիսկոպոսը ստանայ Ամենայն Հայոց Հայրապետի հաւանութիւնը, իսկ կուսակիւրօն կամ ամուսնացեալ քահանայն ունենայ հրաւեր կամ հաւանութիւն տուեալ թեմի թեմակալ Առաջնորդէն, ինչպէս նաեւ արտօնութիւն իրեն հոգեւոր իշխանաւորէն:

ՅՕԴՈՒԱԾ 34 - Մայր Աթոռի ենթակայ ոեւէ եպիսկոպոս, կուսակիւրօն կամ ամուսնացեալ քահանայ, Կիլիկեան Կաթողիկոսութեան թեմի մը մէջ կրնայ ծառայել, պայմանաւ որ եպիսկոպոսը ունենայ թէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի եւ թէ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսի հաւանութիւնը, իսկ կուսակիւրօն կամ ամուսնացեալ քահանայն՝ իր իշխանաւորին արտօնութիւնը եւ Կիլիկեան Թեմի Առաջնորդին հաւանութիւնը:

ՅՕԴՈՒԱԾ 35 - Կիլիկիոյ նորընտիր Կաթողիկոսի ընտրութիւնն ու օծումը անմիջապէս եւ պաշտօնապէս կը հաղորդուի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին՝ ի հաւաստիացումն ընտրութեան օրինականութեան եւ օծման կանոնականութեան: Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը կոնդակով կը շնորհաւորէ նորընտիր Կաթողիկոսին:

ՅՕԴՈՒԱԾ 36 - Նուիրապետական միւս Աթոռներու կամ թեմերու եւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Աթոռի միջեւ ծագող վէճերու պարագային՝ մեկնութեան եւ վերջնական վճիռ տալու իրաւունքը վերապահուած է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին եւ Ազգային-Եկեղեցական Համագումարին:

Գ - ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՐԻԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԻ

- ՅՕԴՈՒԱԾ 37 -** Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքութիւնը անբաժան մասն է Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցիին նուիրապետութեան եւ ենթակայ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան, պահելով Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ մէջ իր ուրոյն տեղը, որպէս պատմականօրէն հիմնուած եւ զարգացած Առաքելական Աթոռ: Ան Սուրբ Երկրին մէջ աւանդապահն է տնօրինական Սուրբ Տեղեաց եւ ազգապատկան սրբավայրերու մէջ Հայոց իրաւունքներուն: Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքը առաջնորդն է Իսրայէլի, Պաղեստինի եւ Յորդանանի մէջ հաստատուած Հայ Եկեղեցւոյ համայնքներուն:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 38 -** Երուսաղէմի Պատրիարքը կ'ընտրուի Սրբոց Յակոբեանց Միաբանութեան Ընդհանուր Ժողովին կողմէ՝ համաձայն նոյն միաբանութեան կանոնադրութեան:
- Երուսաղէմի Պատրիարքի պաշտօնը ցկեանս է:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 39 -** Երուսաղէմի Պատրիարքութիւնը կը ղեկավարուի իր Միաբանական կանոնադրութեանց տրամադրութիւններուն համաձայն, ըստ որում Պատրիարքը նախագահն է Սրբոց Յակոբեանց Միաբանութեան Ընդհանուր Ժողովին, համարատու է միեւնոյն Ժողովին, եւ Պատրիարքութեան գործերը կը վարէ ի գլուխ Տնօրէն Ժողովին:
- Պատրիարքը կրնայ նշանակել Պատրիարքական Փոխանորդ մը:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 40 -** Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքի մահէն յետոյ Պատրիարքական Փոխանորդը, Տնօրէն Ժողովի հետ համախորհուրդ, կը հրաւիրէ Միաբանական Ընդհանուր Ժողով, որ կ'ընտրէ տեղապահ համաձայն Սրբոց Յակոբեանց Միաբանութեան ներքին կանոնադրութեան:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 41 -** Պատրիարքական Տեղապահի պաշտօնն է կատարել պատրիարքի ընտրութիւն եւ վարել պատրիարքութեան գործերը միաբանական կանոնագրի համաձայն:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 42 -** Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքի ընտրութիւնը Միաբանական Ընդհանուր Ժողովի կողմէն պաշտօնական գրութեամբ կը ծանուցուի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին եւ նուիրապետական բոլոր Աթոռներուն ու թեմերուն:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 43 -** Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը շնորհաւորական յատուկ կոնդակով կը ճանչնայ նորընտիր պատրիարքի ընտրութիւնը:

Գ - ՀԱՅՈՑ ԳԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹԻՒՆ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒԳՈՒՍՈՑ

- ՅՕԴՈՒԱԾ 44 -** Կոստանդնուպոլսոյ Պատրիարքութեան Աթոռը Կեդրոնական հոգեւոր իշխանութիւնն է Թուրքիոյ Հայոց եկեղեցւոյն: Ան իբրեւ անբաժան մասը Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ նուիրապետութեան, ենթակայ է Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ Գլուխ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան:

- ՅՕԴՈՒԱԾ 45 -** Կ. Պոլսոյ Պատրիարքը կ'ընտրուի Թուրքիոյ Հայ եկեղեցական համայնքներու Պատգամաւորական ժողովին կողմէ, եւ կը պաշտօնավարէ ցկեանս: Ան իր պաշտօնին բերմամբ առաջնորդն է Իսթանպուլի Հայ եկեղեցական համայնքներուն:

Կ. Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքի ընտրութիւնը կը ճանչցուի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի կողմէ:

- ՅՕԴՈՒԱԾ 46 -** Կ. Պոլսոյ Պատրիարքի պաշտօնավարութիւնը ցկեանս է:

- ՅՕԴՈՒԱԾ 47 -** Կ. Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքը կը վարէ Պատրիարքութեան գործերը՝ ժանդակութեամբ Կրօնական ժողովին, որու անդամները կ'ընտրուին նոյն Պատգամաւորական ժողովին կողմէ:

- ՅՕԴՈՒԱԾ 48 -** Զորս տարին անգամ մը՝ Կրօնական ժողովի անդամներուն մէկ-երրորդը կը դադրի պաշտօնէ, եւ Պատրիարքը կը ներկայացնէ կրկնանուն ցանկ մը թեկնածուներու, որոնցմէ կ'ընտրուին դադարեալներու փոխարէն անդամներ:

- ՅՕԴՈՒԱԾ 49 -** Կրօնական ժողովի ոեւէ անգամ, եթէ ոեւէ պատճառաւ անկարող ըլլայ շարունակելու իր պաշտօնը, անոր փոխարէն Պատրիարքը կը նշանակէ նոր անգամ մը, լրացնելու համար դադարող անդամին պաշտօնավարութեան շրջանը:

- ՅՕԴՈՒԱԾ 50 -** Պատրիարքը կը նշանակէ Պատրիարքական Փոխանորդ մը:

- ՅՕԴՈՒԱԾ 51 -** Պատրիարքի վախճանումէն անմիջապէս յետոյ Պատրիարքական Փոխանորդը կը հրաւիրէ Կրօնական ժողովը ընտրելու համար պատրիարքական տեղապահը մեծամասնութեան քուէով:

- ՅՕԴՈՒԱԾ 52 -** Պատրիարքի վախճանումէն քառասուն օր վերջ Տեղապահը Կրօնական ժողովի հետ խորհրդակցաբար կը կազմակերպէ Պատգամաւորական ժողովը ընտրելու համար պատրիարքը:

Ե - ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՑ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎ

- ՅՕԴՈՒԱԾ 53** - Եպիսկոպոսներ Առաքելական ձեռնադրութեամբ յաջորդներն են Յիսուս Քրիստոսի եւ Սուրբ Հոգիին շնորհիւ իրենց պարգեւուած օծմամբ, անոնք կը հանդիսանան Աստուծոյ ժողովուրդին հովիւներ եւ առաջնորդներ, քրիստոնէական վարդապետութեան ուսուցանողներ, սրբազան պաշտամանց հանդիսապետներ եւ եկեղեցական գլխաւոր պաշտօնեաներ:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 54** - Իւրաքանչիւր եպիսկոպոս իր ձեռնադրութեան ընթացքին հանդիսաւոր ուխտ կը կատարէ՝ խոստանալով հաւատարիմ մնալ եկեղեցւոյ դաւանութեան, կանոններուն եւ վերին իշխանութեան:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 55** - Եպիսկոպոսաց Համաժողովը կը ներկայացնէ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ հոգեւոր իշխանութիւնը՝ ընդ նախագահութեամբ Ամենայն Հայոց Հայրապետի կամ Տեղակալին: Համաժողովի առաջին փոխ-նախագահն է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 56** - Եպիսկոպոսաց Համաժողովը Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ մնայուն մարմինն է, որ իշխանութիւն ունի որոշումներ տալու Եկեղեցւոյ ամբողջութեան վերաբերող դաւանական հաւատալիքներուն, խորհրդական ծէսերուն եւ կենցաղական կանոններու յատուկ խնդիրներու մասին, հիմնուած Սուրբ Գրքի եւ Սրբազան Աւանդութեան վրայ:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 57** - Եպիսկոպոսաց Համաժողովը պէտք է գումարուի կանոնաւոր կերպով ամէն երկու տարին անգամ մը եւ ի հարկին՝ ամէն տարի:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 58** - Եպիսկոպոսաց Համաժողովի պարտականութիւնն է զբաղիլ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ դաւանական ու ծիսական եւ այլ եկեղեցիներու հետ միութենական յարաբերութեանց հիմնական խնդիրներով:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 59** - Եպիսկոպոսաց Համաժողովը Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի աշխարհական անդամներու մասնակցութեամբ կ'ընտրէ Կաթողիկոսական Տեղակալը եպիսկոպոսական ցանկի վրայէն: Ներկաներուն կէսէն մէկ աւելին անհրաժեշտ է ընտրութեան համար:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 60** - Եպիսկոպոսաց Համաժողովի նախագահն է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը կամ Տեղակալը, եւ անոր անդամներն են.-
- Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը - ա. Փոխ-նախագահ
Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքը - բ. Փոխ-նախագահ
Կ. Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքը - գ. Փոխ-նախագահ
Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ բոլոր արքեպիսկոպոսները եւ եպիսկոպոսները:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 61** - Եպիսկոպոսաց Համաժողովը նիստի կը հրաւիրուի յատուկ օրակարգով, Ամենայն Հայոց Հայրապետին կամ Տեղակալին կողմէ, Համաժողովի թուականէն առնուազն երեք ամիսներ առաջ: Հայրապետը կամ

Տեղակալը ի հարկին խորհրդակցութեան համար ժողովի կը հրաւիրէ նաեւ օրակարգի խնդիրներուն գիտակ եւ մասնագէտ հոգեւորական եւ աշխարհական անձնաւորութիւններ, առանց քուէարկութեան իրաւունքի:

ՅՕԴՈՒԱԾ 62 - Ամենայն Հայոց Հայրապետը կը հրաւիրէ Եպիսկոպոսաց Համաժողովը ի Մայր Աթոռ եւ ի պահանջել հարկին նաեւ այլ վայրերու մէջ, ինչպէս նաեւ երբ Եպիսկոպոսաց Համաժողովի ընդհանուր թիւին առնուազն մէկ-երրորդը առ այդ խնդրանք կը ներկայացնէ եւ Համաժողովին օրակարգ կ'առաջարկէ:

ՅՕԴՈՒԱԾ 63 - Եպիսկոպոսներ եթէ օրակարգի վրայ դրուելու համար առաջարկներ ունենան, զանոնք կանխաւ կ'ուղարկեն Ամենայն Հայոց Հայրապետին կամ Տեղակալին՝ պատճառաբանեալ բացատրականով:

ՅՕԴՈՒԱԾ 64 - Եպիսկոպոսաց Համաժողովի նիստերը օրինաւոր կ'ըլլան՝ սոյն Կանոնադրութեան 60-րդ յօդուածով նախատեսուած անդամներու թիւին երկու-երրորդի ներկայութեամբ:

Համաժողովը իր որոշումները կու տայ ներկայ անդամներու մեծամասնութեան քուէով, զոր իւրաքանչիւր անդամ պարտի անձամբ տալ:

ՅՕԴՈՒԱԾ 65 - Եթէ Ամենայն Հայոց Հայրապետը կամ Տեղակալը առաջարկէ տրուած որոշումի մը վերստին նկատառումը, այդ պարագային այդ հարցի մասին ներկայ անդամներու երկու-երրորդի մեծամասնութեամբ տրուած որոշումը կ'ըլլայ վերջնական:

Եպիսկոպոսաց Համաժողովի կանոնադրական եւ դատական որոշումները օրինաւոր եւ ի զօրու կը դառնան ներկայ անդամներու թիւին երկու-երրորդի ձայնով:

ՅՕԴՈՒԱԾ 66 - Եպիսկոպոսաց Համաժողովի Ատենապետի պաշտօնը կը վարեն Համաժողովի Փոխ-նախագահները ըստ կարգի:

Համաժողովը Ատենադպրութեան պաշտօնի համար առաջարկուած առաւելագոյն չորս անուններու մէջէն, զադտնի քուէարկութեամբ, կ'ընտրէ երկու առաւելագոյն քուէ ստացած անձերը:

Վերոյիշեալ անձերը, Ամենայն Հայոց Հայրապետի կամ Տեղակալի նախագահութեան ներքեւ, կը կազմեն Եպիսկոպոսաց Ժողովի Դիւանը:

ՅՕԴՈՒԱԾ 67 - Եպիսկոպոսաց Ժողովի Դիւանի պարտականութիւնն է.

ա.- Հետեւիլ եպիսկոպոսաց Համաժողովի որոշումներուն գործադրութեանը եւ ընթացքին.

բ.- Թեմերէն եկած հարցերը քննելէ ետք, եթէ անհրաժեշտ նկատուին, ներկայացնել զանոնք Եպիսկոպոսաց Համաժողովին:

գ.- Նախապատրաստել Եպիսկոպոսաց Համաժողովի հերթական նիստերուն օրակարգը:

ՅՕԴՈՒԱԾ 68 - Եպիսկոպոսաց Համաժողովի քննութեան եւ վճռահատութեան կը ներկայացուին յանցապարտութեան ամբաստանութիւններ, որոնք կը վերաբերին Հայ Եկեղեցւոյ դաւանական, ծիսական եւ կենցաղական կանոնաց եւ ներկայ Կանոնադրութեան:

ՅՕԴՈՒԱԾ 69 - Միայն Եպիսկոպոսաց Համաժողովը իրաւասու է կախակայել եւ ապա կարգաւոյժ ընել եպիսկոպոս մը յետ պատճառաբանեալ եւ արգարացի քննարկութեան եւ ենթակային տրուած պաշտպանողական առիթին: Համաժողովի վճիռը կ'արձակուի երկու-երրորդի քուէով եւ կը հաստատուի Վեհափառ Հայրապետին կամ Տեղակալին կողմէ:

ՅՕԴՈՒԱԾ 70 - Եկեղեցւոյ բոլոր պաշտօնեաները, հոգեւորական թէ աշխարհական, ինչպէս եւ մարմինները, իրաւունք ունին իրենց վերադաս պաշտօնեաներուն եւ մարմիններուն դէմ ամբաստանութիւն ներկայացնելու:

Նաեւ համադաս պաշտօնեաներ կամ մարմիններ իրաւունք ունին բողոք ներկայացնելու վերոյիշեալ կանոնաց եւ ներկայ Կանոնադրութեան հակառակ գործող պաշտօնեաներու եւ մարմիններու դէմ:

Բողոքարկուներ իրենց բողոքը հիմնաւորուած եւ գրաւոր պէտք է ներկայացնեն Եպիսկոպոսաց Համաժողովի Դիւանին Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետին միջոցաւ:

2 - ԱԶԳԱՅԻՆ-ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ

- ՅՕԴՈՒԱԾ 71 -** Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցիին Գերագոյն իշխանութիւնը կը մարմնաւորուի ի ղէմս Ազգային-Եկեղեցական Համագումարին եւ կ'անձնաւորուի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսով:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 72-** Ազգային-Եկեղեցական Համագումարը Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ թեմերը ներկայացնող մարմինն է եւ կը բաղկանայ հոգեւորական եւ աշխարհական պատգամաւորներէ, որոնք կ'ընտրուին պատկան թեմերու կողմէ՝ համաձայն ներկայ Կանոնադրութեան 77-րդ եւ 78-րդ Յօդուածներուն տրամադրութեան: Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ բոլոր եպիսկոպոսները անգամ են Ազգային-Եկեղեցական Համագումարին, ինչպէս նաեւ Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի աշխարհական անդամները, Ս. Էջմիածնի միաբանութեան, ինչպէս նաեւ Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան, Երուսաղէմի պատրիարքութեան եւ Կ. Պոլսոյ պատրիարքութեան ոչ-եպիսկոպոս երկուական ներկայացուցիչներ:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 73 -** Ազգային-Եկեղեցական Համագումարը Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ կանոնադիր, կարգադիր եւ համարառու Գերագոյն մարմինն է:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 74 -** Ազգային-Եկեղեցական Համագումարը կը հրաւիրուի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին կամ Կաթողիկոսի Տեղակալին կողմէ՝ որոշեալ թուականէն առնուազն չորս ամիս առաջ, եւ կը գումարուի Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի մէջ:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 75 -** Ազգային-Եկեղեցական Համագումարը պէտք է գումարուի 5 տարին անգամ մը կամ աւելի շուտ, եթէ անհրաժեշտ ըլլայ:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 76 -** Ազգային-Եկեղեցական Համագումարի նախագահն է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, իսկ կաթողիկոսական Աթոռը թափուր եղած միջոցին՝ Կաթողիկոսի Տեղակալը:
- Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը Փոխ-նախագահն է Ազգային-Եկեղեցական Համագումարին, իսկ Երուսաղէմի եւ Կ. Պոլսոյ Պատրիարքները՝ նախաթու անդամներն են:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 77 -** Իւրաքանչիւր աշխարհազրական շրջան Ազգային-Եկեղեցական Համագումարին կ'ուղարկէ իր ժողովուրդի թիւին համեմատութեամբ եկեղեցական կամ աշխարհական պատգամաւորներ:
- Մինչեւ քսան եւ հինգ հազար (25,000) ժողովուրդ ունեցող թեմը կ'ընտրէ մէկ պատգամաւոր եւ մէկ անձնափոխանորդ: Իւրաքանչիւր թեմ կ'ընտրէ այնքան պատգամաւոր եւ անձնափոխանորդ, որքան անգամ քսան եւ հինգ հազար ժողովուրդ կը պարունակէ իր մէջ: Վերջին 25,000-ը կրնայ լրիւ չըլլալ, սակայն պէտք չէ 10,000-էն պակաս ըլլայ:

Իսկ 25,000 գոյացնելու համար իւրաքանչիւր թեմ այնպիսի շրջանային բաժանումներ պէտք է կատարէ որ կարելի ըլլայ այս հիման վրայ պատգամաւոր ընտրել:

Բացի Եպիսկոպոսներէն, Թեմակալ Առաջնորդներէն կամ Առաջնորդական Տեղապահներէ որոնք ի պաշտօնէ պատգամաւոր են՝ ընտրելի պատգամաւորներու երկու-երրորդը աշխարհական եւ մէկ-երրորդը հոգեւորական պէտք է ըլլան:

ՅՕԴՈՒԱԾ 78 - Բացի եպիսկոպոսներէն՝ Ազգային-Եկեղեցական Համագումարի հոգեւորական եւ աշխարհական Պատգամաւորները եւ Անձնափոխանորդները կ'ընտրուին թեմական Պատգամաւորական Ժողովներու կողմէ:

Այն տեղերը, ուր Թեմական Պատգամաւորական Ժողով գոյութիւն չունի, Պատգամաւորները եւ Անձնափոխանորդները կ'ընտրուին եկեղեցական վարչութիւններու կողմէ:

Պատգամաւորներու եւ Անձնափոխանորդներու ընտրութիւնները պէտք է կատարուին հետեւեալ պայմաններու եւ միջոցառումներու հիման վրայ.

- Ա - Պատգամաւորը եւ Անձնափոխանորդը պէտք է ըլլան Հայաստանեայց Եկեղեցոյ զաւակ, մկրտուած ու զրոշմուած:
- Բ - Պատգամաւորը եւ Անձնափոխանորդը 30 տարեկանը պէտք է լրացուցած ըլլան:
- Գ - Պատգամաւորն ու Անձնափոխանորդը կ'ընտրուին եւ ոչ թէ կը նշանակուին:

Ընտրութիւնը կը կատարուի հետեւեալ ձեւով.-

- ա.- Պատգամաւորները եւ Անձնափոխանորդները կ'ընտրուին Թեմի Տարեկան եւ կամ Բացառիկ Պատգամաւորական Ժողովի կողմէ: Թեմական Պատգամաւորական Ժողովը կը հրաւիրէ Թեմակալ Առաջնորդն ու Թեմական Խորհուրդը:
- բ.- Թեմական Պատգամաւորական Ժողով գումարելու դժուարութեան պարագային՝ Առաջնորդը կը հրաւիրէ բացառիկ ժողով մը որուն կը մասնակցին՝
 - Թեմական Խորհուրդի անդամները,
 - Թեմին մէջ պաշտօն ունեցող բոլոր հոգեւոր հովիւները,
 - Իւրաքանչիւր եկեղեցոյ Միական Խորհուրդի բոլոր անդամները:
- գ - Պաշտօն ունեցող հոգեւոր հովիւներն ու Միական Խորհուրդներու անդամները ժողովի կը հրաւիրուին Առաջնորդի եւ Թեմական Խորհուրդի կողմէ եւ գաղտնի քուէով կ'ընտրեն շրջաններու համար յատկացուած Պատգամաւորներն ու Անձնափոխանորդները:

- դ - Բոլոր ընտրական ժողովներուն կը նախագահէ Թեմակալ Առաջնորդը, իսկ Թեմական Խորհուրդին Ատենապետը կը վարէ ժողովը եւ Ատենադպիրը կը պահէ ժողովի ատենագրութիւնը ընտրութեան արդիւնքներով:
- ե - Իւրաքանչիւր քուէարկող անգամ քուէարկելու համար պէտք է անձամբ ներկայ ըլլայ՝ միայն իր մէկ քուէն տալու իրաւունքով:
- Դ - Պատգամաւորներն ու Անձնափոխանորդները պէտք է ընտրուին Թեմի տարբեր շրջաններէն, հետեւեալ կարգով.-

Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի կողմէ Թեմին համար նշանակուած պատգամաւորներուն ընդհանուր թիւը պէտք է բաժնել շրջաններու վրայ՝ որոշելով իւրաքանչիւր շրջանին յատկացուելիք պատգամաւորներուն թիւը:
- Ե - Առաջնորդը եւ Թեմական Խորհուրդը Պատգամաւորական Ժողովի եւ կամ Հոգեւոր Հովիւներու եւ Ծխական Խորհուրդներու միացեալ ժողովներու եւ կամ Շրջանային ժողովներու ատենագրութիւնը ընտրութիւններու արդիւնքներով՝ կը ղրկեն Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին կամ Կաթողիկոսական Տեղակալին եւ Գերագոյն Խորհուրդին մինչեւ որոշեալ թուական:
- Զ - Պատգամաւոր եւ Անձնափոխանորդ ընտրուած ըլլալու հաստատագիրը պէտք է ուղարկել Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին կամ Կաթողիկոսական Տեղակալին եւ Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդին՝ ստորագրուած Առաջնորդին եւ Թեմական Խորհուրդի Դիւանին կողմէ:
- է - Պատգամաւորներու եւ Անձնափոխանորդներու ընտրութեան վերջնական վաւերացումը եւ վկայագրի յանձնումը կը կատարուի Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդին կողմէ:
- Ը - Ընտրութեան սոյն պայմաններուն գործադրութիւնը անհրաժեշտ է՝ կատարուած ընտրութիւնները վաւերական նկատելու համար:
- Թ - Իւրաքանչիւր Պատգամաւոր եւ Անձնափոխանորդ պարտաւոր է հոգալ իր ճամբորդութեան եւ Հայաստան մնալու բոլոր ծախսերը:
- Ժ - Պատգամաւորի եւ Անձնափոխանորդի հարցարանին պէտք է կցել անցագրային չափի երկու լուսանկար:

ՅՕԴՈՒԱԾ

- 79 - Թեմակալ Առաջնորդը, կամ Աթոռի թափուր եղած պարագային՝ Առաջնորդի Տեղապահը կամ Վեհափառ Կաթողիկոսի կողմէ նշանակուած հայրապետական պատուիրակը, եթէ եպիսկոպոսական աստիճան չունենան, ի պաշտօնէ կ'անդամակցին Ազգային-Եկեղեցական Համագումարին:

ՅՕԴՈՒԱԾ 80 - Ազգային-եկեղեցական Համագումարի համար ընտրուած պատգամաւորները պէտք է ըլլան Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ մկրտուած ու դրոշմուած, գործօն եւ իրաւասու անդամներ, որոնք ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւասու են:

ՅՕԴՈՒԱԾ 81 - Ազգային-եկեղեցական Համագումարի նիստերը օրինաւոր կ'ըլլան ներկայ Կանոնադրութեան տրամադրութեանց համաձայն ընտրուած բոլոր Պատգամաւորներու երկու-երրորդի ներկայութեամբ: Իսկ որոշումները օրինաւոր կ'ըլլան Համաժողովին ներկայ եղող անդամներու մեծամասնութեան քուէով, զոր պարտին անձամբ տալ:

ՅՕԴՈՒԱԾ 82 - Ազգային-եկեղեցական Համագումարի իրաւասութիւններն են.

ա) Ընտրել Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը.

բ) Ընտրել Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի լրիւ կազմը եւ հետագայ ընտրութեանց լիազօրութիւնը փոխանցել Ազգային Թեմական Ներկայացուցչական Ժողովին մինչեւ յաջորդ Ազգային Եկեղեցական Համագումար:

գ) Լսել զեկուցումներ Հայոց Եկեղեցւոյ ընդհանուր կացութեան մասին Ամենայն Հայոց Հայրապետի կամ Տեղակալի կողմէ.

դ) Թեմերուն միջոցառումներ յանձնարարել Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ հոգեւոր, ազգային, ուսումնական, կրթական, մշակութային, բարեսիրական եւ տնտեսական գործերու բարելաւման համար:

ե) Քննութիւն եւ վճռահատութիւն եկեղեցական եւ այլ կանոնական եւ ընդհանուր հարցերու:

զ) Ընտրել Ընտրողական, Վերստուգիչ, Պատգամաւորներու Լիազօրագրերու Ստուգիչ եւ բանաձեւիչ յանձնախմբեր հնգական հոգիներէ բաղկացած Համագումարի նստաչըջանին համար:

է) Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ եւ անոր օրկաններուն յառաջիկայ գործունէութեան ուղեգծի եւ ծրագրի ճշգրտմ:

ը) Աթոռներու եւ թեմերու իրաւասութեանց սահմաններու ճշգրտմ:

թ) Եպիսկոպոսաց Համաժողովի որոշումներու քննարկում եւ վաւերացում:

ժ) Ազգային-եկեղեցական Սահմանադրութեան հաստատում, վերաքննութիւն եւ բարեփոխում:

ժա) Մայր Աթոռի հոգեւոր եւ նիւթական գործունէութեան քննութիւն:

ժբ) Մայր Աթոռի պիւտճէի հաստատում:

- ՅՕԴՈՒԱԾ 84** - Ազգային-Եկեղեցական Համագումարի իրաւասութեանց սահմանին մէջ գտնուող խնդիրներու մասին՝ առանձին պատգամաւորներ եթէ որոշեալ օրակարգէն դուրս նոր առաջարկներ ունենան, պարտին զանոնք ժողովի գումարումէն երկու ամիս առաջ ուղարկել Մայր Աթոռ:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 85** - Ազգային-Եկեղեցական Համագումարը կրնայ իր օրակարգի մէջ նաեւ մտցնել պատգամաւորներու կողմէ եկող առաջարկներ ներկաներու պարզ մեծամասնութեան ձայնով:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 86** - Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը կամ Կաթողիկոսի Տեղակալը իրաւասու են Ազգային-Եկեղեցական Համագումարի նիստերուն ի հարկին հրաւիրելու՝ դիտողներ եւ առանձին խնդիրներու գիտակ մասնագէտներ՝ առանց քուէարկութեան իրաւունքի:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 87** - Դաւանաբանական, կանոնական. Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցոյ բարեկարգութեան եւ Մահմանադրութեան վերաբերեալ հարցեր չեն կրնար մտցուիլ օրակարգի մէջ, եթէ ատոնք նախապէս չեն նախատեսուած Ազգային-Եկեղեցական Համագումարի հրաւեր-կոնդակին մէջ:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 88** - Ազգային-Եկեղեցական Համագումարը լսելով Լիազօրագրերու Ստուգիչ Յանձնախումբի ստուգման արդիւնքը՝ կը կատարէ պատգամաւորներու հաշուառումը եւ կը վաւերացնէ անոնց օրինականութիւնը:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 89** - Ազգային-Եկեղեցական Համագումարի որոշումները կը հրապարակուին Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի կոնդակով, որմէ ետք միայն ուժի մէջ կը մտնեն:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 90** - Ազգային-Եկեղեցական Համագումարի որոշումները կը կարգացունին Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցիներու մէջ հայրապետական կոնդակի հետ միասին:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 91** - Ազգային-Եկեղեցական Համագումարը եթէ Պատգամաւորներու օրինական մեծամասնութիւն չունենայ, ժողովը կը ստանայ խորհրդակցական բնոյթ, պայմանով որ ընդհանուր պատգամաւորներու թիւին կէսէն մէկ աւելին ներկայ են:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 92** - Ազգային-Եկեղեցական Համագումարի այսպիսի խորհրդակցական ժողով մը կրնայ երկարաձգել Կաթողիկոսական Տեղակալի պաշտօնավարութիւնը մինչեւ վեց ամիս եւս երբ կրկին կը հրաւիրուի Ազգային-Եկեղեցական Համագումար:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 93** - Ազգային-Եկեղեցական Համագումարը կը բանայ եւ կը նախագահէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը կամ Տեղակալը:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 94** - Ազգային-Եկեղեցական Համագումարը բացառիկ նիստ կրնայ գումարել, իր իրաւասութեան վերաբերեալ ստիպողական խնդիրներու նկատառման համար, Ամենայն Հայոց Հայրապետի հրաւերով, երբ առ եպիսկոպոսներու առնուազն մէկ-երրորդին կողմէ:

ՅՕԴՈՒԱԾ 95 - Ազգային-Եկեղեցական Համագումարը կ'ընտրէ երկու Ատենապետներ եւ երկու Ատենադպիրներ, երկու յաջորդական Ազգային-Եկեղեցական Համագումարներու համար միայն:

ՅՕԴՈՒԱԾ 96 - Ազգային-Եկեղեցական Համագումարի ընտրեալ հոգեւորական եւ աշխարհական պատգամաւորները կ'ընտրուին միայն երկու յաջորդական Ազգային-Եկեղեցական Համագումարներու մասնակցելու իրաւունքով:

Ոեւէ թեմ նոր պատգամաւոր մը ընտրելու հրահանգը պէտք է ստանայ Ամենայն Հայոց Հայրապետէն կամ Տեղակալէն:

ՅՕԴՈՒԱԾ 97 - Ազգային-Եկեղեցական Համագումարի իւրաքանչիւր պատգամաւոր ունի մէկ ձայն եւ իրաւասու չէ այդ ձայնը փոխանցելու ուրիշին:

ՅՕԴՈՒԱԾ 98 - Իւրաքանչիւր թեմի Առաջնորդ կամ Տեղապահ պարտի իւրաքանչիւր ընտրեալ պատգամաւորի անուն եւ հասցէ հաղորդել Ամենայն Հայոց Հայրապետին կամ Տեղակալին:

ՅՕԴՈՒԱԾ 99 - Ազգային-Եկեղեցական Համագումարի դիւանը կը բաղկանայ հետեւեալ անձերէ.

Նախագահ՝	Ամենայն Հայոց Հայրապետը կամ Տեղակալը.
Փոխ-նախագահ՝	Կիլիկեան Աթոռի Կաթողիկոսը.
Անդամներ՝	Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքը. Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարքը.

Առաջին Ատենապետը Ազգային-Եկեղեցական Համագումարին. Երկրորդ Ատենապետը Ազգային-Եկեղեցական Համագումարին. Առաջին Ատենադպիրը Ազգային-Եկեղեցական Համագումարին. Երկրորդ Ատենադպիրը Ազգային-Եկեղեցական Համագումարին.

ՅՕԴՈՒԱԾ 100 - Ազգային-Եկեղեցական Համագումարի երկու Ատենապետները եւ երկու Ատենադպիրները կ'ընտրուին Ազգային-Եկեղեցական Համագումարին մասնակցող պատգամաւորներու մեծամասնութեան վաղտնի քուէարկութեամբ:

ՅՕԴՈՒԱԾ 101- Ամենայն Հայոց Հայրապետը կամ Տեղակալը, Ազգային-Եկեղեցական Համագումարի թուականէն երկու ամիս առաջ կը նշանակէ երեք անձերէ բաղկացեալ Ընտրողական Յանձնախումբ մը, որուն պարտականութիւնը պիտի ըլլայ կազմել երկպատիկ ցանկ մը երկու Ատենապետներու եւ երկու Ատենադպիրներու ընտրութեան համար: Թեկնածուներու հաւանութիւնը պէտք է նախապէս ստացուած ըլլայ: Թեկնածուներու ցանկը իւրաքանչիւրի մասին հակիրճ բացատրականով, պէտք է յանձնուի իւրաքանչիւր քուէարկող պատգամաւորին, ներկայութեան տոմարին մէջ ստորագրութեան պահուն:

ՅՕԴՈՒԱԾ 102 - Ազգային-Եկեղեցական Համագումարի Դիւանին պաշտօնն է՝

ա) Ըստ կարելւոյն իրազեկ եւ հետամուտ ըլլալ Ազգային-Եկեղեցական Համագումարի որոշմանց եւ յանձնարարութեանց գործադրութեան, եւ առ այդ տեղեկագրել յաջորդ Ազգային-Եկեղեցական Համագումարին:

բ) Պատրաստել Ազգային-Եկեղեցական Համագումարի նիստերու օրակարգը:

գ) Ազգային-Եկեղեցական Համագումարին՝ թեմական Ժողովներէ եկած առաջարկները նախաքննել, եւ եթէ անհրաժեշտ նկատուին, զանոնք յանձնարարել Ամենայն Հայոց Հայրապետին կամ Տեղակալին՝ Համագումարի օրակարգին վրայ աւելցնելու համար:

Է - ԱԶԳԱՑԻՆ ԹԵՄԱԿԱՆ ՆԵՐԱԿԱՑԱՑՈՒՑՁԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

- ՅՕԴՈՒԱԾ 103** - Ազգային Թեմական Ներկայացուցչական Ժողովը կը բաղկանայ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի իրաւասութեան ներքեւ գտնուող Երուսաղէմի եւ Կ. Պոլսոյ Պատրիարքութիւններու եւ թեմերու երկուական ներկայացուցիչներէ:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 104** - Թեմական Ներկայացուցչական Ժողովի անդամ են Թեմակալ Առաջնորդները՝ եպիսկոպոս կամ վարդապետ, Հայրապետական Պատուիրակներ, Առաջնորդական Տեղապահներ եւ Թեմական Խորհուրդներու Ատենապետներ ի պաշտօնէ:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 105** - Թեմակալ Առաջնորդներու, Առաջնորդական Տեղապահներու եւ Հայրապետական Պատուիրակներու բացակայութեան պարագային՝ փոխանորդներ զիրենք կը ներկայացնեն: Թեմական Խորհուրդներու Ատենապետներու բացակայութեան պարագային՝ Փոխ-ատենապետները կամ թեմական խորհուրդներէն նշանակուած անձնափոխանորդներ զիրենք կը ներկայացնեն:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 106** - Ազգային Թեմական Ներկայացուցչական Ժողովին նախագահն է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը կամ Կաթողիկոսական Փոխանորդը կամ Տեղակալը: Փոխ-նախագահներն են Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքը եւ Կ. Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքը:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 107** - Ազգային Թեմական Ներկայացուցչական Ժողովը իր դիւանը կ'ընտրէ երկու տարուան շրջանի համար: Դիւանի անդամներ վերընտրելի են երկրորդ շրջանի մը համար:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 108** - Ազգային Թեմական Ներկայացուցչական Ժողովը կ'ընտրէ իր Դիւանը՝ Ատենապետ, Փոխ-Ատենապետ, Ատենադպիր եւ Փոխ-Ատենադպիր:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 109** - Ազգային Թեմական Ներկայացուցչական Ժողովի իրաւասութիւններն են.
- ա) Ընտրել Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի անդամներ մինչեւ յաջորդ Ազգային-Եկեղեցական Համագումար:
 - բ) Ընտրել Ընտրողական եւ Վերստուգիչ Յանձնախումբեր հնգական հոգիներէ բաղկացած, երկու տարուան շրջանի համար:
 - գ) Ընդունիլ եւ քննարկել Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի երկամեայ վարչական եւ նիւթական հաշուետուութիւնները:
 - դ) Ընդունիլ թեմերու հոգեւոր եւ վարչական զեկոյցները եւ ընել թելադրութիւններ:
 - ե) Զբաղիլ թեմերու հաւատացեալներու հոգեւոր-կրօնական, ազգային եւ մշակութային դաստիարակչական հարցերով եւ զարկ տալ անոնց:

- զ) Որդեգրել միջոցներ կանխելու համար աղանդներու տարածումը Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ ծոցէն ներս:
- է) Քննել Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի որոշումներու դէմ բողոքներ եւ վերջնական վճիռ կայացնել:
- ը) Առաջարկներ եւ յանձնարարութիւններ յղել Ազգային-Եկեղեցական Համագումարին:
- թ) Վաւերացնել Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի ներկայացուցած երկամեայ պիւտճէն:

ՅՕԴՈՒԱԾ 110 - Քննել բողոքներ Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի ունէ մէկ անդամին դէմ եւ ի հարկին զայն դադրեցնել իր պաշտօնէն:

ՅՕԴՈՒԱԾ 111 - Ազգային Թեմական Ներկայացուցչական Ժողովը օրինական է երբ իր անդամներուն երկու-երրորդը ներկայ է: Որոշումներ կը տրուին պարզ մեծամասնութեամբ:

Ը - ԳԵՐԱԳՈՅՆ ՀՈԳԵՒՈՐ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

ՅՕԴՈՒԱՄ 112 - Գերազոյն Հոգեւոր Խորհուրդը Հայաստանեայց Աւաթեակաւն Սկեղեցւոյ Բարձրագոյն Գործադիր Իշխանութիւնն է որ կ'ընտրուի Ազգային Սկեղեցական Համագումարին կամ Ազգային Թեմական Ներկայացուցչական Ժողովի կողմէն ըստ պարագայի՝ Յօդ. 82 ր-ի եւ Յօդ. 108 ա-ի Համաձայն: Ան կը զբաղի եկեղեցական, կրօնական-կրթական, շինարարական, վարչական, տնտեսական, մշակութային եւ բարեսիրական հարցերով:

ՅՕԴՈՒԱՄ 113 - Գերազոյն Հոգեւոր Խորհուրդի նախագահն է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, եւ անոր բացակայութեան՝ Կաթողիկոսի Տեղակալը կամ Փոխանորդը:

ՅՕԴՈՒԱՄ 114 - Գերազոյն Հոգեւոր Խորհուրդի որոշումները կը տրուին մեծամասնութեան ձայնով եւ Վեհափառ Հայրապետի հաստատումով ի պտի կը զուլին: Անոնք պարտադիր են բոլոր թեմերուն եւ եկեղեցական իշխանութեան ենթակայ կազմակերպութիւններու եւ մարմիններու համար:

ՅՕԴՈՒԱՄ 115 - Գերազոյն Հոգեւոր Խորհուրդը կը բաղկանայ անուազն 21 անդամներէ, որոնցմէ տասնընորսը եպիսկոպոսներ եւ ի հարկին վարդապետներ, եւ եօթը աշխարհականներ պէտք է ըլլան: Կազմի թիւը աւելցնելու պարագային պէտք է սուսջնորդուի երկու-երրորդը հոգեւորական եւ մէկ-երրորդը աշխարհական սնդամ ունենալու սկզբունքով:

ՅՕԴՈՒԱՄ 116 - Գերազոյն Հոգեւոր Խորհուրդի անդամները կ'ընտրուին Ազգային-Սկեղեցական Համագումարի կամ Ազգային Թեմական Ներկայացուցչական Ժողովին կողմէ չորս սարուանը շրջանի մը համար եւ վերընտրելի են երկրորդ շրջանի մը համար:

ՅՕԴՈՒԱՄ 117 - Գերազոյն Հոգեւոր Խորհուրդի անդամները միայն առաջին ընտրութեան լրիւ կազմով կ'ընտրուին, բայց անդամներուն կէսէն մէկ աւելին որոնք կը ստանան առաւելագոյն քուէները՝ կը պաշտօնավարեն չորս տարի, իսկ մնացեալները՝ երկու տարի: Յաջորդ Ազգային-Սկեղեցական Համագումարը կամ Ազգային Թեմական Ներկայացուցչական Ժողովը դադարեալ անդամներու վերընտրութիւնը կամ նորերու ընտրութիւնը կը կատարէ չորս տարուան համար:

ՅՕԴՈՒԱՄ 118 - Գերազոյն Հոգեւոր Խորհուրդի անդամները կ'ընտրուին աշխարհագրական հիման վրայ ըստ հետևեալին.

Հոգեւորականներ (14)՝ 4 Հայաստանէն, 1 Արցախէն, 2 Ռուսաստանէն, 1 Վրաստանէն, 2 Եւրոպայէն, 1 Միջին Արեւելքէն եւ Մայրագոյն Արեւելքէն, 2 Հիւսիսային Ամերիկայէն եւ 1 Հարաւային Ամերիկայէն:

Աշխարհականներ (7)՝ 8 Հայաստանէն, 1 Ռուսաստանէն, 1 Եւրոպայէն, 1 Հիւսիսային Ամերիկայէն եւ 1 Հարաւային Ամերիկայէն:

Ուսուցիչ, Բաբսոնուհի

Ը - ԳԵՐԱԳՈՅՆ ՀՈԳԵՒՐԸ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

ՑՕԴՈՒԱՄ 112 - Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդը Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ Բարձրագոյն Գործադիր Իշխանութիւնն է որ կ'ընտրուի Ազգային Եկեղեցական Համագումարին կամ Ազգային Քեմական Ներկայացուցչական Ժողովի կողմէն ըստ պարագայի՝ Յօդ. 82 բ-ի եւ Յօդ. 109 ա-ի համաձայն: Ան կը զբաղի եկեղեցական, կրօնական-կրթական, շինարարական, վարչական, տնտեսական, մշակութային եւ բարեսիրական հարցերով:

ՑՕԴՈՒԱՄ 113 - Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի նախագահն է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, եւ անոր բացակայութեան՝ Կաթողիկոսի Տեղակալը կամ Փոխանորդը:

ՑՕԴՈՒԱՄ 114 - Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի որոշումները կը տրուին մեծամասնութեան ձայնով եւ Վեհափառ Հայրապետի հաստատումով ի պրո՞ծ կը դրուին: Անոնք պարտադիր են բոլոր թեմերուն եւ եկեղեցական իշխանութեան ենթակայ կազմակերպութիւններուն եւ մարմիններուն համար:

ՑՕԴՈՒԱՄ 115 - Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդը կը բաղկանայ անուշագն 21 անդամներէ, որոնցմէ տասնընոցը եպիսկոպոսներ եւ ի հարկին վարդապետներ, եւ եօթը աշխարհականներ պէտք է ըլլան: Կազմի թիւը աւելցնելու պարագային պէտք է սուսնորդուի երկու-երրորդը հոգեւորական եւ մէկ-երրորդը աշխարհական անդամ ունենալու սկզբունքով:

ՑՕԴՈՒԱՄ 116 - Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի անդամները կ'ընտրուին Ազգային-Եկեղեցական Համագումարի կամ Ազգային Քեմական Ներկայացուցչական Ժողովին կողմէ չորս սարուանը շրջանի մը համար եւ վերընտրելի են երկրորդ շրջանի մը համար:

ՑՕԴՈՒԱՄ 117 - Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի անդամները միայն առաջին ընտրութեան լրիւ կազմով կ'ընտրուին, բայց անդամներուն կէսէն մէկ աւելին որոնք կը ստանան առաւելագոյն քուէները՝ կը պաշտօնավարեն չորս տարի, իսկ մնացեալները՝ երկու տարի: Յաջորդ Ազգային-Եկեղեցական Համագումարը կամ Ազգային Քեմական Ներկայացուցչական Ժողովը դադարեալ անդամներու վերընտրութիւնը կամ նորերու ընտրութիւնը կը կատարէ չորս տարուան համար:

ՑՕԴՈՒԱՄ 118 - Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի անդամները կ'ընտրուին աշխարհագրական հիման վրայ ըստ հետեւեալին.

Հարկաւորականներ (14)՝ 4 Հայաստանէն, 1 Արցախէն, 2 Ռուսաստանէն, 1 Վրաստանէն, 2 Եւրոպայէն, 1 Միջին Արեւելքէն եւ Ծայրագոյն Արեւելքէն, 2 Հիւսիսային Ամերիկայէն եւ 1 Հարուսային Ամերիկայէն:

Աշխարհականներ (7)՝ 8 Հայաստանէն, 1 Ռուսաստանէն, 1 Եւրոպայէն, 1 Հիւսիսային Ամերիկայէն եւ 1 Հարուսային Ամերիկայէն:

ՅՕԴՈՒԱԾ 119 - Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդը իր հերթական նիստը կ'ունենայ ամիսը մէկ անգամ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի մէջ:

Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդը լիազուտար նիստեր պէտք է զուտարէ առնուազն սարեկան երկու անգամ առիթ ընծայելու համար հեռաւոր երկիրներու մէջ ապրող անդամներուն իրենց մասնակցութիւնը բերելու:

ՅՕԴՈՒԱԾ 120 - Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի նիստերը վաւերական են, երբ նիստին ներկայ են անդամներուն կէսէն մէկ աւելին:

ՅՕԴՈՒԱԾ 121 - Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի իրաւասութիւնն ու գործառնութիւնը կը սահմանուին յատուկ կանոնադրութեամբ, սոյն սահմանադրութեան հիմունքներով խմբագրուած եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսէն հաստատուած:

ՅՕԴՈՒԱԾ 122 - Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի անդամի մը հրաժարման, հիւանդութեան կամ ժահուան պարագային՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը իրաւասու է, Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի հետ խորհրդակցարար, ուրիշ մը նշանակելու մինչև յարող Ազգային Թեմական Ներկայացուցչական Ժողովի գումարումը:

ՅՕԴՈՒԱԾ 123 - Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի պարտականութիւններն ու իրաւասութիւններն են.

ա) Օրինականութեան եւ նպատակայարմարութեան տեսակէտէ հսկել եւ վերստուգել Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ բոլոր թեմերու կեդրոնական եւ տեղական մարմիններու եւ հաստատութիւններու գործունէութիւնը.

բ) Քննել եւ որոշում կայացնել բոլոր այն հարցերու մասին, որոնք Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդին կը ներկայացուին Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի կողմէն եւ թեմերէն:

գ) Հսկել Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ Գաւառական, Երևանական, Նուբիապետական ասանդական կարգերու եւ կանոններու անվթար պահպանման վրայ:

դ) Վերաքննել իրեն ստորադաս թեմական խորհուրդներու կամ կլորական ատեաններու վճիռներու դէմ եղած բողոքները կամ դիմումները եւ որոշում տալ ըստ կարգաց եւ կանոնաց Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ:

ե) Քննարկել եւ վաւերացնել թեմական եւ վանական կանոնադրութիւնները եւ անոնց բարեփոխութիւնները:

զ) Նախապատրաստել Ազգային Թեմական Ներկայացուցչական Ժողովի եւ Ազգային-Եկեղեցական Համագումարի համար ներկայացուելիք զեկուցադրեր, շինարարական նախագծեր, հաշուեկշիռներ եւ պիւտճէի նախահաշիւը:

- է) նշանակել Մայր Աթոռի Դիւանապետը, Տնտեսական Վարիչը, Գանձատան եւ Թանգարաններու տնօրէնները, Հոգեւոր Ճեմարանի Տեսուչը եւ «Էջմիածին» ամսագրի խմբագիրը եւ անոնց ենթակայ այլ պաշտօնեաներ, ու սահմանել իւրաքանչիւրին ուժիկը Վեհափառ Հայրապետի հաւանութեամբ:
- ը) Քննարկել եւ հաստատել Մայր Աթոռի տարեկան բոլոր բաժանմունքներուն նիւթական գործունէութեան հաշուետուութիւնը եւ պիւտճէի նախահաշիւը:
- թ) Քննել Մայր Աթոռի տնտեսական-ֆինանսական, շինարարական պայմանագրերն ու վաւերացնել անոնց կնքումը:
- ժ) Հետեւիլ Ազգային Թեմական Ներկայացուցչական Ժողովի եւ Ազգային-Եկեղեցական Համագումարի որոշումներու գործադրութեան:
- ժա) Մշակել Ազգային Թեմական Ներկայացուցչական Ժողովի եւ Ազգային-Եկեղեցական Համագումարի օրակարգերը եւ ներկայացնել Վեհափառ Հայրապետին կամ Տեղակալին հաւանութեան:

ՅՕԴՈՒԱՄ 124 - Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի անդամներուն ճանապարհածախսը կը հոգացուի Թեմերուն կողմէ Մայր Աթոռին համար սահմանուած աթոռատուրքէն:

ՅՕԴՈՒԱՄ 125 - Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդը կ'ընտրէ իր ղիւանը, ատենապետ, փոխ-ատենապետ, ատենադպիր, փոխ-ատենադպիր, գանձապահ եւ փոխ-գանձապահ, երկու տարուան շրջանի մը համար եւ վերընտրելի են: Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդը նաեւ ըստ հարկին՝ կ'ընտրէ այլ պաշտօնեաներ երկու տարուան շրջանի մը համար՝ նոյնպէս վերընտրելի:

ՅՕԴՈՒԱՄ 126 - Գերագոյն Խորհուրդի Գանձապահը եւ Տնտեսական Բաժնի Վարիչը միատեղ կը ստորագրեն բոլոր վճարումները՝ հաստատուած Վեհափառ Հայրապետի կամ Տեղակալի կողմէ, Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի գիտութեամբ:

Գանձապահը եւ Տնտեսական Բաժնի Վարիչը երկու ամիսը անգամ մը գրաւոր հաշուետուութիւն կը ներկայացնեն Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդին Մայր Աթոռի եւ Մայր Աթոռի հետ կապուած բոլոր նիւթական գործառնութեանց մասին:

ՅՕԴՈՒԱՄ 127 - Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի անունով գումարներ ի պահ կը դրուին դրամատուներու մէջ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի կամ Տեղակալի, Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի Ատենապետին եւ Գանձապահին ստորագրութեամբ, եւ կը գործածուին անոնցմէ երկուքին ստորագրութեամբ միայն:

ՅՕԴՈՒԱՄ 128 - Վերստուգիչ Յանձնախումբը կը հսկէ Մայր Աթոռի, եւ Հայաստանի ու Արցախի եւ Հասարակապետութեան սահմաններուն մէջ գործող թեմերուն ու հովուական համայնքներուն տնտեսական-ֆինանսական գործունէութեան վրայ եւ տարին առնուազն մէկ անգամ կը քննէ անոնց հաշիւները եւ բոլոր տրնտեսական գործառնութիւնները եւ իր

եզրակացութիւնները կը ներկայացնէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին
կամ Տեղակալին եւ Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդին նկատաւման:

ՅՕԴՈՒԱԾ 129 - Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի եւ Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի միջեւ
ծագած լուրջ տարակարծութիւն մը նախ կը ներկայացուի Ազգային
Թեմական Ներկայացուցչական Ժողովին: Վերջինս իր վճիռը կ'արձակէ:
Եթէ այդ վճիռը անընդունելի ըլլայ Վեհափառ Հայրապետին կամ
Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդին մեծամասնութեան՝ այն ժամանակ
հարցը կը ներկայացուի յաջորդ Ազգային-Եկեղեցական Համագումարին
որուն վերջնական վճիռը պարտադիր է կողմերուն համար:

Թ - ԹԵՄԱԿԱԼ ԱՌԱՋՆՈՐԴ

ՅՕԴՈՒԱԾ 130 - Թեմակալ Առաջնորդը կ'ընտրուի Թեմական Պատգամաւորական Ժողովին կողմէ, կուսակրօն հոգեւորականաց ղասէն, թեմական կանոնադրութեան համաձայն, եւ կը վաւերացուի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին կամ Տեղակալին կողմէ:

Եթէ ընտրեալը եպիսկոպոս չէ՝ ընտրութենէն վերջ եպիսկոպոս կը ձեռնադրուի Ամենայն Հայոց Հայրապետի կամ Տեղակալի համաձայնութեամբ՝ եթէ 33 տարիքը ամբողջացուցած է:

ՅՕԴՈՒԱԾ 131 - Կաթողիկոսական եւ Պատրիարքական Աթոռներէն դուրս՝ Առաջնորդական թեմի մը համար, միայն թեմակալը եպիսկոպոսական կարգ պէտք է ստանայ, բացի այն պարագաներէն՝ երբ ընդարձակ թեմի մը մէջ նոր առաջնորդական ենթակայ թեմեր ստեղծուին՝ կեդրոնական եկեղեցական իշխանութեան մը հետ:

ՅՕԴՈՒԱԾ 132 - Թեմակալ Առաջնորդը, համաձայն եկեղեցական կանոնի եւ աւանդութեան, կ'ընտրուի առանց պաշտօնավարութեան տեւողութեան որոշեալ սահմանի:

ՅՕԴՈՒԱԾ 133 - Թեմակալ Առաջնորդը ի պաշտօնէ ներկայացուցիչն է Ամենայն Հայոց Հայրապետին կամ այն եկեղեցական իշխանութեան որուն ենթակայ է իր թեմը:

ՅՕԴՈՒԱԾ 134 - Թեմի մը առաջնորդութեան ընտրուած հոգեւորականը, եթէ եպիսկոպոսական աստիճան չունի, անոր հաստատման համար Թեմական Պատգամաւորական Ժողովին կողմէ վերադաս իշխանութեան ուղղեալ խնդրագրին պէտք է կցուի ընծայական՝ ընտրեալին կարողութեանց եւ արժանիքներուն ի վկայութիւն:

ՅՕԴՈՒԱԾ 135 - Թեմակալ Առաջնորդը իրաւասու է միայն իր թեմական շրջանին համար ձեռնադրելու ամուրի կամ ամուսնացեալ քահանաներ որպէս հոգեւոր հովիւներ յորոնք պէտք է ունենան օրինակելի նկարագիր եւ իրենց կոչման համապատասխան ուսումնական պատրաստութիւն, ըլլալով գիտակ Սուրբ Գրոց, Եկեղեցոյ ուղիղ ղաւանութեան, եւ կարգաց ու կանոնաց:

ՅՕԴՈՒԱԾ 136 - Ամուրի մնացած քահանան կուսակրօնութեան ուխտ կրնայ կատարել 50 տարեկանին:

ՅՕԴՈՒԱԾ 137 - Առաջնորդը իրաւասու է աւագութեան, ծաղկեայ փիլոնի եւ լանջախաչի պարգեւատրում կատարելու իրեն ենթակայ հոգեւորականներուն իրենց նուիրեալ եւ երկարամեայ ծառայութեան համար:

Իսկ վարդապետական եւ ծայրագոյն վարդապետական աստիճան կրնայ շնորհել ամուրի կամ ամուսնացեալ քահանաներուն որոնք աւարտաճառ կը ներկայացնեն՝ նկատի ունենալով որ ասոնք գիտական աստիճաններ են:

ՅՕԴՈՒԱԾ 138 - Առաջնորդը իրաւասու է կախակայելու եւ ապա կարգալուծ ընելու իր շրջանին մէջ ծառայող հոգեւորական մը յետ պատճառաբանեալ եւ արդարացի քննարկութեան՝ ենթակային ինքնապաշտպանութեան առիթ շնորհելէ ետք:

ՅՕԴՈՒԱԾ 139 - Թեմակալ Առաջնորդի դէմ ծանրակշիռ եւ լուրջ մեղադրանքներ ըլլալու պարագային՝ Թեմական Պատգամաւորական Ժողովը կրնայ անվատահուժիւն յայտնել Առաջնորդի նկատմամբ ձայներու երկու - երրորդի մեծամասնութեամբ եւ զայն ներկայացնել Մայր Աթոռին ի տնօրինութիւն:

Թեմական Պատգամաւորական Ժողովին որոշման հաստատման պարագային՝ Առաջնորդը անմիջապէս կը հրաժարի իր պաշտօնէն եւ կը մեկնի Մայր Աթոռ կամ իր պատկանեալ միաբանութեան կեդրոն:

Ժ - ԱՌԱՋՆՈՐԴԱԿԱՆ ԹԵՄԵՐ

- ՅՕԴՈՒԱԾ 140** - Թեմը Հայ Եկեղեցւոյ հովուական համայնքներու միաւորմամբ հաստատուած կազմակերպութիւնն է, որոշ աշխարհագրական շրջանի մը մէջ: Թեմական իշխանութեան գլուխն է եպիսկոպոսը՝ որպէս թեմակալ առաջնորդ: Նոյն աշխարհագրական շրջանի մէջ՝ միայն մէկ թեմ կրնայ կազմուիլ:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 141** - Թեմական իշխանութեան գործօն մարմիններն են Թեմական Պատգամաւորական Ժողովը եւ Թեմական Խորհուրդը եւ զանազան մարմիններ՝ թեմակալի նախագահութեան ներքեւ:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 142** - Թեմական Պատգամաւորական Ժողովը կը կազմուի հովուական համայնքներու կողմէ ընտրուած պատգամաւորներէ: Թեմին մէջ ծառայող հոգեւորականներ անդամ են Թեմական Պատգամաւորական Ժողովին:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 143** - Թեմական Պատգամաւորական Ժողովը թեմի մը բարձրագոյն օրէնսդիր կարգադիր եւ համարառու մարմինն է, նախագահութեամբ Առաջնորդին:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 144** - Թեմական Խորհուրդը Թեմին բարձրագոյն գործադիր իշխանութիւնն է Թեմակալ Առաջնորդին նախագահութեան ներքեւ: Թեմական Խորհուրդը կ'ընտրուի Թեմական Պատգամաւորական Ժողովէն եւ կը բաղկանայ հոգեւորական եւ աշխարհական անդամներէ ըստ թեմական կանոնադրութեան նախատեսութեան:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 145** - Իւրաքանչիւր թեմի Առաջնորդ, Թեմական Խորհուրդի հետ համաձայնութեամբ, կը կազմէ իր նախագահութեամբ հինգ ձեռնհաս անձերէ բաղկացեալ Դատաստանական Խորհուրդ մը որ եկեղեցական հաստատեալ կանոններու մեկնաբանութեան եւ կիրարկման մասին վճիռ կու տայ ի պահանջել հարկին:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 146** - Իւրաքանչիւր թեմ կը կառավարուի իր մասնաւոր եւ ուրոյն կանոնադրութեամբ ըստ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ կարգաց եւ կանոնաց եւ տեղական ընկերային պայմաններուն եւ պետական օրէնքներուն:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 147** - Թեմի լուծարքը կը կատարուի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի գիտութեամբ եւ հաւանութեամբ: Ազգային-Եկեղեցական Համագումարի վճռահատութեամբ, լուծարքի ենթարկուած թեմի գոյքը կը փոխանցուի Մայր Աթոռին:

ԺԱ - ՀՈՎՈՒԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐ

- ՅՕԴՈՒԱԾ 148** - Հովուական համայնքի մը հովիւը կ'ընտրուի Համայնքային Եկեղեցական Ժողովին կողմէ Առաջնորդին կողմէ առաջարկուած թեկնածուներէն եւ կը հաստատուի թեմակալ Առաջնորդի նշանակմամբ:
- Եթէ համայնքին համար հովիւի ընտրութիւնը ոեւէ պատճառով պատեհ չըլլայ՝ Առաջնորդը կը նշանակէ առժամեայ հովիւ, Թեմական Խորհուրդի համաձայնութեամբ:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 149** - Հովիւը գլուխն է համայնքի մը տեղական սահմանին մէջ գտնուող հաւատացեալներուն, նախագահը՝ համայնքային եկեղեցական վարչութեան, գործադիրը՝ համայնքային Եկեղեցական Ժողովի եւ համայնքային Եկեղեցական Խորհուրդի կարգադրութիւններուն եւ որոշումներուն, ինչպէս եւ թեմական իշխանութեան հրահանգներուն:
- Եթէ հովիւին եւ համայնքային Եկեղեցական Խորհուրդին միջեւ անհամաձայնութիւն պատահի, Առաջնորդի իրաւասութեան դիմում կը կատարուի:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 150** - Հովուական համայնքը թեմի մը տեղական որոշ մէկ շրջանին մէջ հաւատացեալներու եկեղեցական կազմակերպութիւնն է, հովիւին գլխաւորութեամբ:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 151** - Հովուական համայնքի անդամները միասնաբար կը կազմեն Համայնքային Եկեղեցական Ժողովը, հովիւին նախագահութեամբ: Հովիւին կամ անոր փոխանորդին բացակայութեան՝ Առաջնորդը կը նշանակէ հոգեւորական ներկայացուցիչ մը որ կը նախագահէ Ժողովին:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 152** - Համայնքային Եկեղեցական Խորհուրդը կ'ընտրուի Համայնքային Եկեղեցական Ժողովին կողմէ համայնքի հովիւին հետ միասնաբար վարելու համայնքային ընդհանուր գործերը:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 153** - Եկեղեցւոյ բոլոր մկրտեալ անդամները անխտիր կ'ընդունին եկեղեցւոյ Սուրբ Խորհուրդները եւ օրհնաբեր պաշտօնակատարութիւնները: Սակայն համայնքային Եկեղեցական Ժողովներուն կը մասնակցին քուէարկութեան իրաւունքով՝ 18 տարիքը ամբողջացուցած անձեր՝ որոնք կրնան եկեղեցական պաշտօններու ընտրելի ըլլալ՝ 25 տարեկանին՝ իբրեւ համայնքին գործօն եւ իրաւասու անդամներ, եւ որոնք կանոնաւորաբար կը վճարեն համայնքային եկեղեցական անդամական տուրքերը եւ տրամադիր կ'ըլլան մասնակցելու ըստ կարելոյն՝ համայնքային գործերու կատարման այլեւայլ մարզերու մէջ:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 154** - Այն համայնքները, որոնք թեմի մը սահմանէն դուրս թեմական կազմակերպութիւն չունեցող այլ երկրի մը մէջ կը գտնուին, վերադաս պատկան իշխանութեան կարգադրութեամբ մերձաւոր թեմի մը եպիսկոպոսին իրաւասութեան ներքեւ կը ղրուին:

ԺԲ - ՎԱՆԱԿԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՔ

- ՅՕԴՈՒԱԾ 155** - Վանական Միաբանութիւնը աղօթքի, ուսման եւ աշխատանքի,ինչպէս եւ կարգաւորեալ հոգեւոր կեանքի նուիրեալ կրօնաւորներու համակեցութիւնն է վանքի մը մէջ, ուր ի Քրիստոս միաբանեալ հայրեր եւ եղբայրներ կ'ապրին եւ կը գործեն որպէս ուխտի մանկունք Եկեղեցւոյ:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 156** - Վանական Միաբանութեան անդամները կ'ապրին եւ կը գործեն վանահօր ղեկավարութեան ներքեւ, համաձայն Միաբանութեան վարչական կանոնադրութեան եւ հաստատեալ կարգաց եւ կանոնաց:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 157** - Վանական Միաբանութեան մը վանահայրը կ'ընտրուի նոյն Միաբանութեան անդամներու կողմէ, ըստ իրենց կանոնադրութեան:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 158** - Վանահայրը եւ իր վանականները, իրենց անդամակցութենէն առաջ կը կատարեն ժուժկալութեան, աղքատութեան եւ հնազանդութեան երբեակ ուխտը հինգ տարուան շրջանի մը համար, որմէ ետք նորոգելի է ամէն հինգ տարին:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 159** - Հնգամեայ ուխտառութեան շրջանի աւարտէն ետք միայն կուսակրօն քահանայ մը իր կուսակրօնութեան ուխտէն ազատ կացուցուելով կրնայ արտօնուիլ թեմի մը մէջ ծառայել՝ ենթարկուելով տուեալ թեմի կանոնադրութեան:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 160** - Վանք վերադառնալ ցանկացող ամուրի հոգեւորականը դարձեալ վերոյիշեալ երբեակ ուխտը պէտք է կատարէ:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 161** - Ըստ վերոգրեալ կանոնաց՝ կրնան կազմուիլ նաեւ կրօնաւորուհիներու միաբանութիւններ, մայրապետի մը ղեկավարութեան ներքեւ:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 162** - Վանական Միաբանութեան մը կանոնադրութիւնը կ'ենթարկուի պատկան վերադաս իշխանութեան վաւերացման եւ անոր գործադրութեան կը հսկէ եկեղեցական իշխանաւորը այն շրջանին, ուր վանքը կը գտնուի:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 163** - Վանքերէ դուրս եւս կրնան կազմուիլ աշխարհիկ կրօնաւորներու եւ կրօնաւորուհիներու Միաբանութիւններ՝ ըստ վերոյիշեալ կանոնաց, պատկան թեմական Առաջնորդին իշխանութեան ներքեւ:

ԺԳ -ՄԱՅՐ ԱԹՈՒՒ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

- ՅՕԴՈՒԱԾ 164** - Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինը Մայրավանքն է բոլոր հայ վանքերուն եւ ունի իր միաբանութիւնը,որու գլուխը եւ վանահայրն է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 165** - Մայր Աթոռի միաբանութիւնը կը կազմակերպուի եւ կը գործէ որպէս վանական միաբանական եղբայրակցութիւն եւ կուսակրօններու հոգեւոր ուխտ:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 166** - Լուսարարապետը որ կը նշանակուի Ամենայն Հայոց Հայրապետի կողմէ՝ միաժամանակ փոխ-վանահայրն է միաբանութեան:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 167** - Մայր Աթոռի միաբանութիւնը կը մշակէ իր ներքին կանոնադրութիւնը որ կը վաւերացուի Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդէն եւ կը հաստատուի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի կողմէն:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 168** - Մայր Աթոռի Ընդհանուր Միաբանութեան անդամ են բոլոր այն հոգեւորականները՝ սարկաւազ, արեղայ, վարդապետ եւ եպիսկոպոս՝ որոնք ձեռնադրուած են Մայր Աթոռի մէջ եւ կամ ընդունուած որպէս միաբան՝ Միաբանական Ժողովի կողմէ:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 169** - Միաբանական Ընդհանուր Ժողովը կ'ընտրէ Տնօրէն Ժողով մը վարելու համար վանական գործերը:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 170** - Տնօրէն Ժողովը կը նշանակէ Մայր Աթոռէն ներս, ինչպէս նաեւ Ս. Գայիանէի վանքի, Ս. Հռիփսիմէ Վանքի, Ս. Ծողակաթի, Ս. Գեղարդայ Վանքի եւ Խոր Վիրապի Վանքի եւ հայրապետական ամարանոց՝ Հայկաչէնի՝ վանահայրերը՝ Վեհափառ Հայրապետի հաստատումով՝ ու անոնց ենթակայ պաշտօնեաները՝ ինչպէս վարորդապետ, մատակարար, դերձակապետ, պահեստապետ, պահակապետ ու այլ ծառայողներ, որոնք Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի իրաւասութեան սահմաններէն դուրս են:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 171** - Տնօրէն Ժողովը կը նշանակէ իր տնտեսական վարիչը որ կը գործէ Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի կողմէ նշանակուած Տնտեսական Վարիչին հետ համախոհ:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 172** - Տնօրէն Ժողովը կը պատրաստէ իրեն ենթակայ բաժանմունքներուն, վանքերուն, տարեկան պիւտճէն որ կը վաւերացուի Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդէն:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 173** - Տնօրէն Ժողովը կ'որոշէ միաբանութեան անդամներուն եւ իրեն ենթակայ պաշտօնեաներուն ուճիկները:

ՅՕԴՈՒԱԾ 174 - Եկեղեցիներու եկամուտներն են.

- ա) Մխականներու լուծան կամ տուրքը.
- բ) Լուսագին (մկրտութենէ գոյացած).
- գ) Աթոռահաս (պսակներէ գոյացած).
- դ) Հոգեբաժին (հոգեհանգիստներէ գոյացած).
- ե) Մումավաճառութենէ գոյացած արդիւնք.
- զ) Եկեղեցապատկան կալուածներէ գոյացած արդիւնքներ.
- է) Կամաւոր նուէրներ.
- ը) Կտակներէ առաջ եկած նուէրներ.
- թ) Մասնաւոր հանգանակութենէ գոյացած արդիւնքներ.
- ժ) Ձեռնարկներէ գոյացած արդիւնքներ.
- ժա) «Լուսաւորչի լուծա».
- ժբ) Թողօններ մխաբաններու մահուան պարագային.

ՅՕԴՈՒԱԾ 175 - Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ օրէնքներուն եւ աւանդութիւններուն համաձայն եկեղեցապատկան շարժական եւ անշարժ գոյքը եւ գրամագլուխը Հայ Եկեղեցւոյ սեփականութիւնն են: Մայր Աթոռը կը ճանչցուի որպէս գերագոյն սեփականատէրը այդ հարստութիւններուն աշխարհի բոլոր կողմերը:

ՅՕԴՈՒԱԾ 176 - Իւրաքանչիւր հայ եկեղեցի իր ընդհանուր եկամուտի 10 տոկոսը կը վճարէ առաջնորդարան, որ իր կարգին այդ գումարի 50 տոկոսը կ'ուղարկէ Մայր Աթոռ որպէս տարեկան թեմական տուրք, իսկ մնացած 50 տոկոսը կը ծախսուի առաջնորդարանի կարիքներուն համար:

ժե - ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏՐԱՄԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

- ՅՕԴՈՒԱԾ 177** - Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ մէջ քուէարկելու իրաւունք ունին երկու սեռէ իրաւասու գործօն անդամներ, որոնք չափահաս են տեղական օրէնքով:
- Վարչական եւ ներկայացուցչական պաշտօնի ընտրուելու իրաւունք ունին քաննելահինգ տարին լրացուցած, հոգեւորական կամ աշխարհական, եկեղեցւոյ այր կամ կին անդամները:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 178** - Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցին հիմնուած է ընտրական ժողովրդավարական սկզբունքներու վրայ:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 179** - Բոլոր ընտրութիւնները կը կատարուին ընդհանուր հաւասար, ուղղակի եւ գաղտնի քուէարկութեամբ:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 180** - Մեծամասնութիւն ըսելով պէտք է հասկնալ քուէարկողներու 51 տոկոսը, բացի այն պարագայէն՝ երբ այս Սահմանադրութեան մէջ կամ թեմական ու վանական կանոնադրութիւններու մէջ տարբեր տրամադրութիւն կայ:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 181** - Բոլոր ընտրող մարմիններու հետ կ'ընտրուին նաեւ անձնափոխանորդներ, ընտրուողներու թիւին կէսին չափ:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 182** - Ընտրութեան իրաւունքէ կը զրկուին՝
- ա) Հոգեկան հիւանդները.
 - բ) Յանցագործ ճանչցուածները.
 - գ) Կարգալուծները.
 - դ) Հաւատացեալներու պարտականութիւններէ չարակամութեամբ խուսափողները.
- ՅՕԴՈՒԱԾ 183** - Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը իրաւունք ունի տէր կանգնելու որեւէ հայ եկեղեցւոյ կամ թեմի ի նպաստ կտակուած կալուածի կամ եկամտուտի իբրեւ իրաւատէր, եթէ տուեալ եկեղեցին կամ թեմը լուծուած է: Կտակը կը գործադրուի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի հայեցողութեամբ, անկախ կտակի սահմանած ձեւէն:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 184** - Սոյն կանոնադրութեամբ նախատեսուած եկեղեցական մարմիններ կը կազմեն իրենց ժողովական գործընթացի կանոնները:

ԺԶ - ՎԵՐԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆ

- ՅՕԴՈՒԱԾ 185** - Սոյն կանոնադրութիւնը կը վաւերացուի Ազգային-Եկեղեցական Համագումարի կողմէ եւ գայն կը հաստատէ եւ գործադրութեան համար թեմերուն կը յղէ Ամենայն Հայոց Հայրապետը:
Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ սոյն կազմական կանոնադրութեան վերաքննութեան եւ մասնաւոր փոփոխութեան կամ լրացման կամ յապաւման իրաւասութիւնը կը պատկանի Ազգային-Եկեղեցական Համագումարին:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 186** - Վերաքննութեան արդիւնքը կը հաստատուի Համագումարին անդամներուն ամբողջական թիւին երկու-երրորդին մեծամասնութեան ձայնով:
- ՅՕԴՈՒԱԾ 187** - Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը սրբատառ կոնդակ կը հրատարակէ Սահմանադրութեան փոփոխութիւններու եւ լրացումներու մասին:

ՎԵՐՁ

26 Փետրուար 1995

